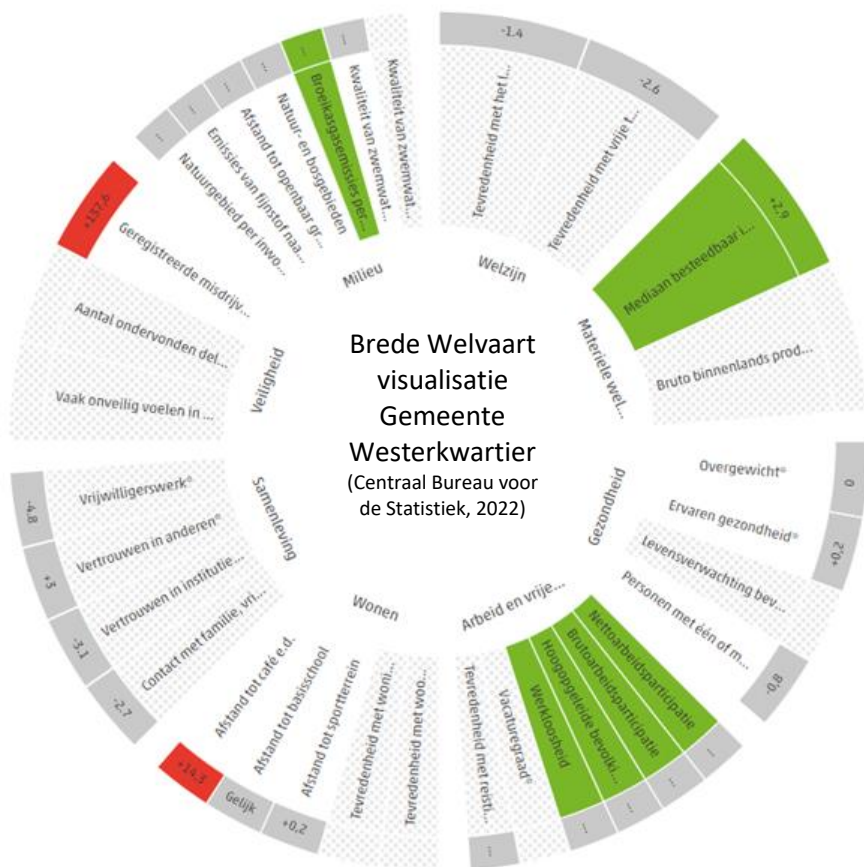

Regionale Monitor Brede Welvaart

Onderzoeksrapport

Tim Hoekstra (4867971)

Bestuurskunde & Overheidsmanagement

Thorbecke Akademie

Stagebegeleider: Ingeborg Veldkamp

Bedrijfsbegeleider: Jacqueline Slopsema-Terpstra

Marum, 16-01-2023

Team Innovatie & Onderzoek

Voorwoord

Voor u ligt het onderzoeksrapport over de regionale Monitor Brede Welvaart. Deze onderzoeksopdracht is uitgevoerd als onderdeel van het succesvol afronden van mijn stageperiode. Deze stageperiode is een onderdeel van het derde jaar van de opleiding Bestuurskunde - Overheidsmanagement aan de Thorbecke Academie aan het NHL Stenden. De stage en het onderzoek is uitgevoerd bij de gemeente Westerkwartier - Team Innovatie & Onderzoek.

Ik wil als eerste mijn begeleider vanuit de gemeente Westerkwartier, Jacqueline Slopsema-Terpstra, bedanken. Door het geven van de juiste sturing, ondersteuning en verantwoordelijkheid heb ik veel onderzoekservaring opgedaan en is het onderzoeksrapport tot een goed eindresultaat gekomen. Ten tweede wil ik begeleider vanuit het NHL Stenden, Ingeborg Veldkamp, bedanken. Door haar input en feedback heb ik de juiste sturing en focus gekregen in het onderzoek. Als laatste wil ik Magrietha Top, Corry de Boer en Marjon Slager bedanken. Zij vormden samen met Jacqueline Slopsema-Terpstra de stuurgroep. Door het geven van jullie sturing en kennis heeft het onderzoek meer vorm en betere resultaten gekregen.

Ik wens u veel leesplezier toe.

Tim Hoekstra
Marum, 16-01-2023

Inhoudsopgave

1. SAMENVATTING	5
2. INLEIDING	6
3. DOEL- EN VRAAGSTELLING	7
3.1. Doelstelling	7
3.2. Vraagstelling	7
4. THEORETISCH KADER	8
4.1. De Monitor Brede Welvaart in relatie tot de Sustainable Development Goals	8
4.2. Brede welvaart	8
4.3. Inhoud van de rMBW	9
4.4. Functie van de rMBW	11
4.5. Planning & control cyclus en beleidscyclus	11
4.6. Hoeveelheid invloed dat de gemeente Westerkwartier heeft op de brede welvaart van het Westerkwartier	12
4.7. Conceptueel model	1
5. METHODOLOGIE	1
5.1. Onderzoeksmethode	1
5.2. Literatuurstudie	1
5.3. Documentanalyse	2
5.4. Interviews	5
6. IN HOEVERRE DE RMBW EEN BEELD GEEFT VAN DE BREDE WELVAART VAN HET WESTERKWARTIER	6
6.1. Positief beeld van de rMBW	6
6.2. Kritiekpunten op de compleetheid van de rMBW	6
6.3. Mogelijkheden voor een completer beeld	7
7. WELKE THEMA'S DE GEMEENTE BELANGRIJK VINDT	8
8. DATABESCHIKBAARHEID	10
8.1. Analyse	10
8.2. Optioneel aanvullende indicatoren	12
9. WAAR IN DE ORGANISATIE VAN DE GEMEENTE WESTERKWARTIER DE MONITOR RELEVANT IS	13
9.1. planning & control cyclus	13
9.2. Beleidscyclus	13
9.3. Organisatie	13
9.4. Financiële en personele middelen	14
10. CONCLUSIE	16
10.1. Deelvraag één	16
10.2. Deelvraag twee	16
10.3. Deelvraag drie	16
10.4. Onderzoeksvraag	17
10.5. Implementeren van de uitkomsten van de rMBW	17
11. DISCUSSIE	18
11.1. Betrouwbaarheid	18
11.2. Externe validiteit	18

11.3. Interne validiteit.....	18
12. ADVIES.....	20
12.1. Advies over inhoudelijke aspecten van de monitor.....	20
12.2. Advies over het implementeren.....	20
13. BIBLIOGRAFIE	21
14. BIJLAGE A: INTERVIEWS CMO STAMM.....	24
15. BIJLAGE B: INTERVIEW CENTRAAL BUREAU VOOR DE STATISTIEK.....	28
16. BIJLAGE C: INTERVIEW STRATEGISCH ADVISEUR DUURZAAMHEID	29
17. BIJLAGE D: INTERVIEW STRATEGISCH ADVISEUR FINANCIËN	30
18. BIJLAGE E: INTERVIEW PROJECTLEIDER GEMEENTE DE FRYSKE MARREN	31

1. Samenvatting

De raad van de gemeente Westerkwartier heeft in een motie verzocht om na te gaan op welke wijze de ontwikkeling van de brede welvaart in Westerkwartier gevolgd kan worden. Daarom was het doel van dit onderzoek om erachter te komen of de regionale Monitor Brede Welvaart (rMBW) van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) een geschikt middel is om de brede welvaart van de Westerkwartierse samenleving inzichtelijk te brengen. Er is onderzoek gedaan aan de hand van de onderzoeksvraag: 'in hoeverre is de regionale Monitor Brede Welvaart geschikt om de brede welvaart van de gemeente Westerkwartier inzichtelijk te maken?' Naast het beantwoorden van deze onderzoeksvraag is inzicht opgedaan in het implementeren van de uitkomsten van de rMBW in de gemeente Westerkwartier.

Om een antwoord te geven op de onderzoeksvraag en meer inzicht te krijgen in het implementeren van de uitkomsten van de rMBW in de gemeente Westerkwartier is kwalitatief onderzoek gedaan. Kwalitatief onderzoek is gedaan door middel van literatuurstudie, documentanalyse en semi- en ongestructureerde interviews.

Er is enkele belangrijke informatie over de rMBW. Deze monitor wordt elk jaar met nieuwe resultaten door het CBS openbaar gesteld. Het bestaat uit een dimensie 'hier en nu' en 'later'. Het 'hier en nu' betreft de kwaliteit van leven 'hier en nu' en 'later' betreft de hulpbronnen die volgende generaties nodig hebben. Totaal bestaat de monitor uit 42 indicatoren. De monitor heeft een signalerende functie, geen normatieve of evaluerende.

Uit dit kwalitatieve onderzoek zijn een aantal belangrijke resultaten naar voren gekomen. Er zijn een aantal gebreken aan de rMBW waardoor de monitor een minder compleet beeld geeft van de brede welvaart. Ondanks deze gebreken geeft de rMBW in de basis een goed beeld van de brede welvaart. Van zeven van de acht thema's en drie van de vier soorten kapitaal zijn op basis van een eigen oordeel genoeg data beschikbaar voor het Westerkwartier om daarvan een beeld te krijgen. Ondanks de gebreken aan de monitor en de databeschikbaarheid geven de indicatoren en de hoeveelheid data een goed startbeeld van de brede welvaart van Westerkwartier. De conclusie op de onderzoeksvraag is daarom dat de rMBW geschikt is als een goed startpunt om de brede welvaart van de gemeente Westerkwartier inzichtelijk te maken.

Ook is er inzicht opgedaan in het implementeren van de uitkomsten van de rMBW. Zo is gebleken dat de uitkomsten van de rMBW relevant zijn voor de raad, het college, beleidsmedewerkers en strategisch adviseurs. De perspectiefnota of de begroting zijn in de planning & control cyclus geschikte momenten om de resultaten van de rMBW te tonen. In de beleidscyclus kan de monitor ondersteunend zijn in de agendavorming.

Het eerste advies is om duiding te geven aan de uitkomsten van de rMBW. Het tweede advies is om de indicatorenset regiospecifiek te maken. Ook is het advies om de uitkomsten van de monitor te gebruiken als ondersteuning voor het maken van afwegingen in beleidskeuzes. Brede welvaart is een onderwerp waar op meer manieren mee aan de slag wordt gegaan dan alleen het monitoren van indicatoren. Het laatste advies is daarom om verder naar brede welvaart te kijken dan de rMBW, zoals het betrekken van aspecten van brede welvaart bij het schrijven van beleidsstukken.

2. Inleiding

Het Bruto Binnenlands Product (bbp) is bedacht door de econoom Simon Kuznets begin jaren '30 om de economische groei te berekenen. Kuznets waarschuwde toen al dat het bbp niet gelijk is aan een breed welvaarts- of welzijnsbegrip. Aan het einde van de jaren '60 maakten steeds meer politici en academici zich zorgen over de beperkingen van het bbp als welvaartsmaatstaf (Rabobank, 2016). Het bbp is een som van alle bestedingen aan in- en uitvoer van goederen en diensten (Centraal Bureau voor de Statistiek, z.d.). Om deel te nemen aan de Economische en Monetaire Unie (EMU) moest economische groei een onderdeel zijn van het sociaaleconomische beleid. Daarom werd het begrip 'bbp' in 1992 belangrijk voor de Nederlandse politiek (Rabobank, 2016).

Het probleem van het bbp is dat het geen breed welvaarts- of welzijnsbegrip is, terwijl veel beleid hier wel op wordt gestuurd. Ook neemt het de negatieve externe effecten op de samenleving niet mee (Rabobank, 2016). Ondanks dat de economie groeit kan bijvoorbeeld het milieu erop achteruitgaan en de inkomensongelijkheid toenemen. Robert Kennedy (1968) zei in een speech over het bbp: "It measures everything in short, except that which makes life worthwhile". De roep om naar de welvaart breder te kijken dan alleen de financiële situatie werd steeds hoger, waarbij ook gekeken moet worden naar de welvaart op de lange termijn (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2021).

Daarom kwam het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) op verzoek van de Tweede Kamer met het volgende: de Monitor Brede Welvaart. De Monitor Brede Welvaart kijkt naar de welvaart in brede zin op landelijk niveau. Deze monitor bevat thema's en indicatoren die de brede welvaart omvatten en wordt elk jaar door het CBS uitgebracht met nieuwe data. Een uitwerking op de Monitor Brede Welvaart is de *regionale* Monitor Brede Welvaart (rMBW). Met deze regionale uitwerking is de brede welvaart inzichtelijk van gemeenten, provincies en COROP-gebieden.

Op 10 november 2021 heeft de raad van de gemeente Westerkwartier een motie ingediend. Hierin staat dat de raad van mening is dat "het volgen van de ontwikkeling van de welvaart in brede zin en de invloed daarvan op de komende generaties een goed beeld geeft van de ontwikkeling van onze inwoners en de gemeente" (Motie Brede Welvaart, 2021). Door zicht te hebben op de brede welvaart willen ze beleid en de uitvoering van beleid beter controleren. Daarom wordt in deze motie verzocht om "na te gaan op welke wijze de ontwikkeling van de brede welvaart in Westerkwartier gevolgd kan worden, bijvoorbeeld met een voor de gemeente toegepaste vorm van de Monitor Brede Welvaart (en de Sustainable Development Goals (SDG's) van de Verenigde Naties) van het Centraal Bureau voor de Statistiek" (Motie Brede Welvaart, 2021).

De probleemstelling die hieruit wordt afgeleid is dat de gemeente Westerkwartier nog geen goed middel heeft om de ontwikkeling van de brede welvaart van de gemeente Westerkwartier te volgen. September 2022 is een uitgelezen moment om te beginnen met dit onderzoek. Er is een nieuw raadsperiode aangebroken en er ligt een nieuw coalitieakkoord en College-Uitvoeringsprogramma. De raad en het college kunnen in de nieuwe samenstelling worden betrokken bij het onderzoek en de uitkomsten daarvan.

3. Doel- en Vraagstelling

In dit hoofdstuk worden de doelstelling, onderzoeksvraag en deelvragen beschreven.

3.1. Doelstelling

De raad van de gemeente Westerkwartier wil de ontwikkeling van de brede welvaart van de gemeente Westerkwartier kunnen volgen. Door de ontwikkeling van de brede welvaart te volgen verwacht de raad beleid en de uitvoering daarvan beter te kunnen controleren. Daarom willen ze dat onderzocht wordt of dat mogelijk is met een toegepaste vorm van de Monitor Brede Welvaart. Het doel van dit onderzoek is om erachter te komen of de regionale Monitor Brede Welvaart een geschikt middel is om de brede welvaart van de Westerkwartierse samenleving inzichtelijk te maken. Ook is het doel van het onderzoek om inzicht te verkrijgen in waar de uitkomsten van de rMBW geïmplementeerd kunnen worden in de gemeente Westerkwartier.

3.2. Vraagstelling

De onderzoeksvraag die uit de probleemstelling en doelstelling tot stand komt is:

‘In hoeverre is de regionale Monitor Brede Welvaart geschikt om de brede welvaart van de gemeente Westerkwartier inzichtelijk maken?’

Met behulp van de volgende deelvragen wordt de onderzoeksvraag beantwoord:

1. In hoeverre geeft de regionale Monitor Brede Welvaart een beeld van de brede welvaart van het Westerkwartier?
2. Welke thema's uit de regionale Monitor Brede Welvaart zijn het belangrijkste voor de gemeente Westerkwartier?
3. Welke data zijn beschikbaar?

Daarnaast wordt inzicht verkregen in het implementeren van de uitkomsten van de regionale Monitor Brede Welvaart in de gemeente Westerkwartier. Daarbij wordt inzicht gedaan in:

1. Waar de uitkomsten van de rMBW in de beleidscyclus relevant zijn.
2. Waar de uitkomsten van de rMBW in de planning & control cyclus relevant zijn.
3. Voor wie in de gemeente Westerkwartier de uitkomsten van de rMBW relevant zijn.

4. Theoretisch Kader

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de begrippen die relevant zijn in dit onderzoeksrapport. Ten eerste wordt beschreven hoe de Monitor Brede Welvaart zich verhoudt tot de Sustainable Development Goals. Ten tweede wordt het begrip 'brede welvaart' gedefinieerd. Ten derde worden de inhoudelijke aspecten van de regionale Monitor Brede Welvaart beschreven. Vervolgens wordt de functie van de monitor beschreven. Ten vierde wordt de definitie van de beleidscyclus en planning & control cyclus beschreven. Vervolgens wordt beschreven hoeveel invloed de gemeente Westerkwartier heeft op de brede welvaart van Westerkwartier. Tot slot wordt de onderzoeksopzet aan de hand van een conceptueel model in kaart gebracht.

4.1. De Monitor Brede Welvaart in relatie tot de Sustainable Development Goals

De 'Sustainable Development Goals' (SDG's), ook wel bekend als 'global goals' zijn zeventien doelstellingen om de wereld een betere plek te maken. Deze ontwikkelingsdoelen zijn afgesproken tussen de landen die lid zijn van de Verenigde Naties. Voorbeelden van deze doelen zijn 'geen armoede, 'ongelijkheid verminderen' en 'betaalbare en duurzame energie' (SDG Nederland, z.d.). De gemeente Westerkwartier is een Global Goals Gemeente. Daarmee straalt de gemeente uit dat zij actief bezig is met de global goals (Gemeente Westerkwartier, 2022). De SDG's sluiten goed aan bij het streven naar brede welvaart. Daarom zijn de SDG's ook meegenomen in de landelijke Monitor Brede Welvaart. De SDG's zijn door het CBS niet opgenomen in de regionale Monitor Brede Welvaart (rMBW). Waarom is niet duidelijk. Wel geeft het CBS (2022) aan dat de SDG's over afzonderlijke thema's van de brede welvaart gaan. Daarom wordt brede welvaart niet alleen aan de hand van de global goals inzichtelijk gemaakt.

4.2. Brede welvaart

De rMBW maakt dus de 'brede welvaart' inzichtelijk. Brede welvaart wordt op verschillende manieren gedefinieerd. Het CBS (2022) definieert brede welvaart als: "de kwaliteit van leven hier en nu en de mate waarin deze ten koste gaat van de brede welvaart van latere generaties of van die van mensen elders in de wereld. De definitie van het Planbureau voor de Leefomgeving wijkt af van de definitie van het CBS: "Brede welvaart betekent het breed beschouwen hoe het gaat met inwoners van de regio op economisch, sociaal en fysiek vlak en met zaken waar zij om ideologische redenen waarde aan hechten" (Planbureau voor de Leefomgeving, 2022). Het Sociaal Planbureau Groningen heeft weer een iets andere definitie: "integraal, met oog voor alles wat voor onze inwoners van waarde is: hoe schoon de lucht is . . . Daarbij wordt er niet alleen gekeken naar het hier en nu, maar ook naar de gevolgen van ons handelen voor onze kinderen en kleinkinderen" (Sociaal Planbureau Groningen, z.d.). Aangezien het onderzoek gaat over de regionale Monitor Brede Welvaart van het CBS wordt de definitie van het CBS aangehouden.

Het begrip 'brede welvaart' wordt door het CBS onderverdeeld in drie dimensies: het 'hier en nu', 'later' en 'elders'. De definities die het CBS (2022) aan deze dimensies geeft zijn het volgende:

- 'Hier en nu' betreft de persoonlijke kenmerken van mensen, de kwaliteit van de omgeving waarin zij leven en meer in het algemeen hun materiële welvaart en welzijn.
- 'Later' betreft de hulpbronnen die volgende generaties nodig hebben om eenzelfde niveau van welvaart te kunnen bereiken als de huidige generatie.
- 'Elders' betreft de effecten van Nederlandse keuzes op banen, inkomens, (niet-hernieuwbare) hulpbronnen en het milieu op andere landen.

De dimensies bestaan uit thema's en vormen van kapitaal. De dimensie 'hier en nu' wordt gevormd door acht thema's en de dimensie 'later' door vier soorten kapitaal. De dimensie 'elders' wordt nog niet inzichtelijk gebracht in de rMBW door het CBS. Deze dimensie is nog in ontwikkeling. De thema's en vormen van kapitaal worden gezamenlijk omvat door 42 indicatoren. De indicatoren geven tezamen een beeld van een thema en van de brede welvaart als geheel in een bepaalde periode (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2021). In tabel 1 staan de thema's van de dimensies 'hier en nu' en 'later'. In bijlage A staat een overzicht van de rMBW van de gemeente Westerkwartier in de vorm van een wiel met de link ernaar toe.

Tabel 1 - thema's rMBW

'Hier en nu'	'Later'
Arbeid en vrije tijd	Natuurlijk kapitaal
Milieu	Menselijk kapitaal
Samenleving	Economisch kapitaal
Veiligheid	Sociaal kapitaal
Welzijn	
Gezondheid	
Wonen	
Materiële Welvaart	

4.3. Inhoud van de rMBW

In dit onderzoek is een monitor onderzocht. Een monitor is het verzamelen van gegevens om de ontwikkelingen op een bepaald terrein te kunnen volgen. Daarbij worden gegevens periodiek gemeten met dezelfde meetinstrumenten (Verhoeven, 2008). In de rMBW worden 42 indicatoren gemonitord. Een indicator is "een statistisch gegeven waarvan wordt verondersteld dat het representatief is voor een fenomeen dat ermee wordt gemeten" (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2021). Het CBS schrijft daarachter dat de indicatoren tezamen een beeld geven van een thema en van de brede welvaart als geheel in een bepaalde periode. De indicatoren bestaan uit indicatoren die objectieve en subjectieve data inzichtelijk maken. Deze data verzameld het CBS vanuit verschillende bronnen, bijvoorbeeld het RIVM, GGD en eigen verzamelde data. De resultaten worden gevisualiseerd in de vorm van een wiel, grafieken en dashboard (voorbeeld figuur 1).

De resultaten van de indicatoren worden naast het cijfer ook met een kleur aangeduid. Een kleur wordt verbonden aan de richting van de trend die een indicator heeft en aan de positie van de gemeente op een indicator ten opzichte van andere gemeenten. De kleur zegt dus niet per definitie dat er slecht of goed gescoord wordt op een indicator.

Voor trends en voor de meest recente jaarlijkse mutaties is de betekenis van de kleuren (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2021):

- Groen: de indicator beweegt in de richting die wordt geassocieerd met een stijging van de brede welvaart.
- Rood: de indicator beweegt in de richting die wordt geassocieerd met een daling van de brede welvaart.
- Grijs: de indicator stijgt of daalt niet significant.
- Gearceerd: er zijn (nog) geen data beschikbaar.

Figuur 1 – Voorbeeld visualisatie indicator

Voor posities is de betekenis van kleuren:

- Groen: de regio staat in het bovenste kwartiel van de ranglijst van regio's.
- Rood: de regio staat in het onderste kwartiel van de ranglijst van regio's.
- Grijs: de regio staat in het midden van de ranglijst van regio's.

Hoe zijn de indicatoren geselecteerd?

De indicatoren van de rMBW zijn voor het grootste deel geselecteerd van de landelijke Monitor Brede Welvaart en Sustainable Development Goals van het CBS. Als een indicator niet bruikbaar of te vertalen is naar regionaal niveau, is daarvoor een vervangende indicator gekozen. Deze zijn zoveel mogelijk even representatief voor hetzelfde thema. Verder heeft het CBS (2021) de indicatoren voor de MBW gekozen aan de hand van de volgende aspecten:

- validiteit ten aanzien van het thema
- vergelijkbaarheid met de MBW & SDG's
- de betrouwbaarheid van de beschikbare bronnen
- tijdigheid
- volledigheid
- de internationale vergelijkbaarheid van gegevens
- de interne consistentie door de tijd

De indicatoren van de rMBW zijn dus geselecteerd aan de hand van de landelijke MBW en SDG's. De indicatorenset van de landelijke MBW is geselecteerd van de 'CES Recommendations for Measuring Sustainable Development.' Het CES-meetsysteem is tot stand gekomen in samenwerking tussen de Verenigde Naties, de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) en Eurostat. "Met dit meetsysteem hebben statistische bureaus een wetenschappelijk onderbouwde 'gemeenschappelijke taal' ontwikkeld om brede welvaart in kaart te brengen" (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2022). Het CES-meetsysteem is een richtlijn voor het meten van de brede welvaart. Deze richtlijn bevat een raamwerk waarin de drie dimensies ('hier en nu', 'later' en 'elders') en conceptuele thema's staan die belangrijke onderdelen zijn van de brede welvaart. Het CBS heeft de thema's in iedere dimensie uit het raamwerk van het CES-meetsysteem samengevoegd in grotere thema's (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2022).

4.4. Functie van de rMBW

Het CBS (2022) stelt dat de rMBW een signaalfunctie heeft. Ontwikkelingen worden gesignaleerd door uitkomsten van indicatoren met kleuren aan te duiden. De monitor is niet normatief. Het is aan de gebruiker van de monitor om vanuit eigen waarden en belangen een oordeel te vellen over de uitkomsten. Uit de monitor kan iedere burger, bedrijf, overheidsinstelling en politicus afwegingen maken. Daarbij stelt het CBS (2022) dat er keuzes gemaakt moeten worden in welke belangen worden gediend en in welke behoeften wordt voorzien. Het CBS zegt dus niet dat alle indicatoren periodiek positievere uitkomsten moeten hebben. Daar is volgens het CBS te weinig tijd, geld en ruimte voor. Het is voor een gemeente dus niet mogelijk om alle aspecten van brede welvaart in eenzelfde periode te verbeteren. De monitor kan ingezet worden voor het monitoren van beleidsdoelstellingen, die vastgesteld worden door bestuurders en beleidsmakers. Voor evaluatie van beleid is de rMBW niet geschikt stelt het CBS (2022). Het Nationaal Netwerk Brede Welvaart (z.d.) heeft fases opgesteld voor het onderzoeken naar integreren van brede welvaart in beleid en de organisatie. Ook hierin wordt gesteld dat het evalueren van de impact van beleid lastig is om de effecten van beleidsmaatregelen te scheiden van andere externe invloeden.

De monitor helpt om de langetermijntrend te zien. Volgens Maaïke Stoel en Albert Faber, beleidsmedewerkers van Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (2019), kan de landelijke Monitor Brede Welvaart daarom gebruikt worden voor debatten over de begroting en specifieke beleidsonderwerpen. Omdat de regionale Monitor Brede Welvaart een uitwerking hiervan is zou ook de regionale monitor hier gebruikt voor kunnen worden.

4.5. Planning & control cyclus en beleidscyclus

Naast de onderzoeksvraag is inzicht verkregen hoe resultaten uit de rMBW gebruikt kunnen worden in de gemeente. Hierbij is inzicht opgedaan waar in de beleidscyclus en de planning & control cyclus (figuur 3) de uitkomsten van de rMBW geïmplementeerd kunnen worden. De beleidscyclus bestaat uit vijf stappen: agendavorming, beleidsvoorbereiding, besluitvorming, beleidsuitvoering en beleidsevaluatie (figuur 2) (Hooghe & Deschouwer, 2018). Deze beleidscyclus geeft de algemene fasen weer die worden doorlopen bij het ontwikkelen van beleid.

Figuur 2 - Beleidscyclus (Tiggeler, z.d.)

Figuur 3 - planning & control cyclus (Wegwijs in het Westerkwartier, z.d.)

4.6. Hoeveelheid invloed dat de gemeente Westerkwartier heeft op de brede welvaart van het Westerkwartier

Het CBS stelt dus dat er keuzes gemaakt moeten worden in welke belangen worden gediend, in welke behoeften worden voorzien en dat het niet mogelijk is dat alle indicatoren periodiek een positievere uitkomst hebben. Naast deze informatie van het CBS is het relevant om te weten hoeveel invloed de gemeente Westerkwartier heeft op de aspecten van de rMBW. Dit wordt toegelicht door onderscheid te maken in verplichtingen en mogelijkheden van de gemeente en externe factoren.

Verplichtingen en mogelijkheden

Aan veel indicatoren hangen verplichtingen vanuit het rijk voor de gemeente. Een voorbeeld: Het is op het thema 'wonen' de plicht van gemeenten om te zorgen voor de aanleg en onderhoud van straten, wegen, voetpaden, parkeerterreinen en fietsroutes. Ook moet de gemeente volgens het woonakkoord zorgen dat zij 250 woningen per jaar bouwt (Gemeente Westerkwartier, 2022). Toch kan de gemeente ook zelf veel beslissen over dit thema. Zo kan de gemeente:

- Extra woningen bouwen, het is de ambitie van de gemeente om 150 huizen extra per jaar te bouwen (Gemeente Westerkwartier, 2022).
- Zelf beslissen of zij bepaalde voorzieningen aanlegt, extra woningen bouwt of meer wegen plaatst (Rijksoverheid, z.d.).
- Zorgen voor een goede bereikbaarheid van voorzieningen (Gemeente Westerkwartier, 2021).
- Keuzes maken in de samenstelling van type woningen (Gemeente Westerkwartier, 2021).

Externe factoren

Naast verplichtingen en mogelijkheden zijn er ook externe factoren die brede welvaart kunnen beïnvloeden. Inwoners, organisaties en bedrijven hebben invloed op de brede welvaart. De gemeente kan bijvoorbeeld wel een gezondere levensstijl stimuleren, maar uiteindelijk moet de inwoner zelf gezondere keuzes maken. De gemeente kan een aanjager zijn om duurzaamheid bij organisaties en bedrijven te stimuleren, maar uiteindelijk ligt de stap voor verduurzaming ook bij de andere partij. Een voorbeeld van een nog invloedrijkere externe factor is een crisis. De gemeente heeft geen tot weinig invloed op de oorzaak van een crisis. Een crisis kan ervoor zorgen dat de woningmarkt op de kop staat of faillissementen veroorzaakt. Hierdoor kunnen de indicatoren 'tevredenheid met woning' en 'afstand tot sportterrein' negatief beïnvloed worden. Dit zijn klein- en grootschalige voorbeelden van externe factoren die de brede welvaart van de gemeente Westerkwartier kunnen beïnvloeden.

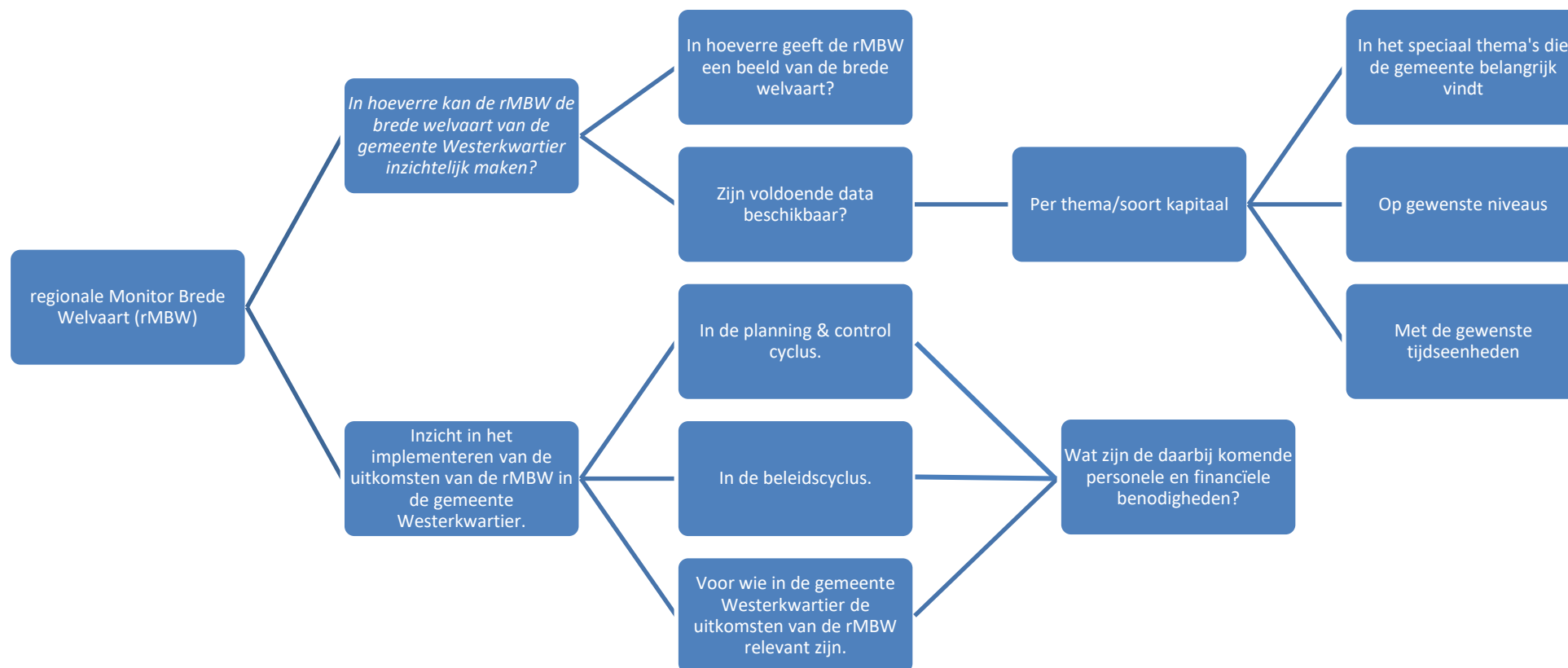
Beperkte hoeveelheid invloed

Uit deze informatie is te concluderen dat de gemeente een beperkte hoeveelheid invloed heeft op de cijfers van de rMBW. De gemeente kan niet alleen zorgen voor positievere cijfers op aspecten van de brede welvaart. Er zijn meer partijen en externe factoren betrokken bij de brede welvaart. De gemeente kan wel op veel manieren door middel van beleid de brede welvaart positief beïnvloeden. Ook kan de gemeente een aanjager zijn om andere partijen te stimuleren en faciliteren om met (thema's van) de brede welvaart aan de slag te gaan. Door externe effecten zijn causale verbanden tussen beleid en de resultaten uit de monitor niet goed te stellen. De rMBW kan daarom ook niet als evaluerend middel gebruikt worden. Door voldoende duiding te geven aan de uitkomsten van de monitor kan wel een correlatie aangetoond worden tussen beleid en uitkomsten van de rMBW.

4.7. Conceptueel model

Op verschillende manieren is onderzoek gedaan naar de rMBW. Daarom wordt de opzet van het onderzoek visueel in kaart gebracht aan de hand van het volgende conceptueel model (figuur 4).

Figuur 4 - Conceptueel model onderzoek

5. Methodologie

In dit hoofdstuk wordt eerst het type onderzoek beschreven. Vervolgens worden de onderzoeksmethodes beschreven die gebruikt zijn in het onderzoek.

5.1. Onderzoeksmethode

De data die verzameld zijn, zijn kwalitatief. De resultaten van het onderzoek zijn uitgedrukt in woorden waarop een advies is gegeven. De data zijn verzameld door middel van twee onderzoeksmethoden: desk- en fieldresearch. Deskresearch heeft plaats gevonden in de vorm van literatuuronderzoek en documentanalyse. Naast deskresearch is onderzoek gedaan door middel van fieldresearch. Fieldresearch heeft plaats gevonden de vorm van interviews. In tabel 2 staat welke onderzoeksmethodes gebruikt zijn per deelvraag en bij het verkrijgen van inzicht in de implementatie van de uitkomsten van de rMBW in de gemeente Westerkwartier.

Tabel 2 - Onderzoeksmethode

	Literatuur- studie	Document- analyse	Interviews
Deelvraag 1: In hoeverre geeft de regionale Monitor Brede Welvaart een beeld van de brede welvaart van het Westerkwartier?	X		X
Deelvraag 2: Welke thema's uit de regionale Monitor Brede Welvaart zijn het belangrijkste voor de gemeente Westerkwartier?		X	
Deelvraag 3: Welke data zijn beschikbaar?		X	X
Inzicht in de implementatie van de uitkomsten van de rMBW in de gemeente Westerkwartier.	X		X

5.2. Literatuurstudie

Door middel van literatuuronderzoek is deelvraag 1 onderzocht en is inzicht opgedaan in de implementatie van de uitkomsten van de rMBW. In tabel 3 staat welke literatuur is gebruikt in het onderzoek.

Tabel 3 - literatuur

Bron:	Titel:
Centraal Bureau voor de Statistiek	Technische toelichting op de regionale Monitor Brede Welvaart 2021
Centraal Bureau voor de Statistiek	Brede Welvaart
Maaïke Stoel en Albert Faber, Het vakblad voor economen	De Monitor Brede Welvaart versterkt politiek debat en beleidsvorming
Joks Janssen	Regionale Monitor Brede Welvaart: Rijkere en completer beeld van regio's

In de resultaten van deelvraag 1 staat alle informatie beschreven waaruit een conclusie is getrokken op deelvraag 1. Als eerst zijn de resultaten benoemd die positief zijn voor de compleetheid van de monitor. Vervolgens staan de kritiekpunten op de monitor beschreven. Als laatst zijn de mogelijkheden benoemd om ervoor te zorgen dat de rMBW een completer beeld geeft van brede welvaart.

In de resultaten van deelvraag 4 ligt de focus op het verzamelen van aspecten en factoren die de invloed van de gemeente op de rMBW vergroten of verkleinen. Daarop is vervolgens een conclusie getrokken op de hoeveelheid invloed dat de gemeente heeft op de rMBW.

Voor de resultaten van het inzicht in het implementeren van de uitkomsten van de rMBW is informatie verzameld over drie componenten. Als eerste is beschreven waar de monitor in de beleidscyclus en planning & control cyclus gebruikt kan worden. Vervolgens is beschreven voor wie in de gemeente de uitkomsten van de rMBW relevant zijn. Tot slot is beschreven wat de bijkomende personele en financiële middelen zijn.

5.3. Documentanalyse

Door middel van documentanalyse zijn deelvraag 2 en 3 onderzocht. In tabel 4 staat welke documenten zijn geanalyseerd.

Tabel 4 - geanalyseerde documenten

Bron:	Titel:
Gemeente Westerkwartier	Coalitieakkoord 2022-2026
Centraal Bureau voor de Statistiek	Regionale Monitor Brede Welvaart 2022

In de resultaten van de tweede deelvraag zijn de kernpunten per ambitie uit het coalitieakkoord beschreven. Deze zijn aan een thema verbonden waar deze het best bijpassend is. Deze keuze is gemaakt op basis van de beschrijving van het thema, de bijbehorende indicatoren en de definitie van het CBS van de landelijke Monitor Brede Welvaart. De definitie van de landelijke Monitor Brede Welvaart wordt gebruikt omdat de definities niet van de regionale Monitor Brede Welvaart beschreven staan. De thema's zijn hetzelfde, alleen zijn de definities van de landelijke monitor gericht op de indicatoren uit de landelijke monitor, die iets afwijkend zijn van de regionale uitwerking. De kernpunten uit het coalitieakkoord zijn alleen gekoppeld aan thema's van de dimensie 'hier en nu'. De kernpunten zijn niet gekoppeld aan thema's van de dimensie 'later' omdat de scheiding tussen de twee dimensies onduidelijk is.

De resultaten van de derde deelvraag bestaan uit een aantal aspecten. Als eerste is in bijlage F inzichtelijk gebracht welke data beschikbaar zijn per indicator. In de tabellen 5 en 6 staan de indicatoren, thema's en soorten kapitaal uit de rMBW. In de eerste tabel staan de thema's en indicatoren die betrekking hebben op de dimensie 'hier en nu' en in de tweede tabel de soorten kapitaal en indicatoren die betrekking hebben op de dimensie 'later'. Bij het zoeken naar data is als eerste gezocht naar data van de rMBW van het CBS. Voor de indicatoren waar geen data van beschikbaar zijn is gezocht naar data via de Monitor Brede Welvaart Groningen van het Sociaal Planbureau, waarstaatjegemeente.nl, KIS Wijkmonitor, GO! Dataroos en het dataportaal van de politie.

In de eerste kolom in bijlage G is per indicator in kaart gebracht op welk niveau data beschikbaar zijn. Het gaat om COROP-, provincie-, landbouwgebieds-, gemeente-, of dorpsniveau. Om de brede welvaart van de gemeente Westerkwartier inzichtelijk te maken is het wenselijk dat per indicator data beschikbaar zijn op gemeenteniveau. In de daaropvolgende kolom wordt benoemd met welke tijdseenheid data van die indicator beschikbaar zijn. Het gaat om de tijdseenheden minder frequent dan jaarlijks, jaarlijks, per kwartaal of maandelijks. Om een goede trendlijn te kunnen zien is het daarom belangrijk dat elke indicator in ieder geval jaarlijks gemeten wordt. In de kolom daarachter staat het jaartal van de meest recente data. In de daaropvolgende kolom wordt de bron van de data benoemd. Sommige data van het CBS zijn op dorpsniveau of landbouwgebiedsniveau inzichtelijk. Deze data zijn niet in de rMBW te zien, maar wel in de brondata van de rMBW. Daarvoor is er als laatste een kolom met de achterliggende databronnen.

Vervolgens is een analyse gedaan van de ontbrekende data. Per thema is in kaart gebracht en beargumenteerd of voldoende data beschikbaar zijn om een beeld te krijgen van dat thema. Dat is gedaan door te kijken naar de balans van beschikbare data en ontbrekende data. Daarbij is als eerst gekeken van hoeveel indicatoren data ontbreken. Vervolgens is gekeken naar de balans in de beschikbare data van indicatoren die feitelijke data en indicatoren die subjectieve data in beeld brengen. Er is niet bekend wanneer data recent genoeg zijn om een actueel beeld te krijgen van de indicatoren van de rMBW. De actualiteit van de data is daarom niet meegenomen in de analyse.

Tabel 5 - Thema's en indicatoren 'hier en nu'

Thema	Indicator
Welzijn	Tevredenheid met vrije tijd
	Tevredenheid met het leven
Materiele welvaart	Mediaan besteedbaar inkomen
	Bruto binnenlands product
Gezondheid	Overgewicht
	Ervaren gezondheid
	Levensverwachting bevolking
	Personen met één of meer langdurige ziekten of aandoeningen
Arbeid en vrije tijd	Netto-arbeidsparticipatie
	Bruto-arbeidsparticipatie
	Hoogopgeleide bevolking
	Werkloosheid
	Vacaturegraad
	Tevredenheid met reistijd van en naar het werk
Wonen	Tevredenheid met woonomgeving
	Tevredenheid met woning
	Afstand tot sportterrein
	Afstand tot basisschool
	Afstand tot café e.d.
Samenleving	Contact met familie, vrienden of buren
	Vertrouwen in instituties
	Vertrouwen in anderen
	Vrijwilligerswerk

Veiligheid	Vaak onveilig voelen in de buurt
	Aantal ondervonden delicten
	Geregistreerde misdrijven
Milieu	Natuurgebied per inwoner
	Emissies van fijnstof naar lucht
	Afstand tot openbaar groen
	Natuur- en bosgebieden
	Broeikasgasemissies per inwoner
	Kwaliteit van zwemwater binnenwateren
	Kwaliteit van zwemwater kustwateren

Tabel 6 - thema's en indicatoren 'later'

Economisch kapitaal	Gemiddelde schuld per huishouden
	Mediaan vermogen van huishoudens
Natuurlijk kapitaal	Particuliere zonne-energie
	Natuur- en bosgebieden
	Bebouwd terrein
	Emissies van fijnstof naar lucht
	Fosfaatuitscheiding landbouw
	Groen-blauwe ruimte, exclusief reguliere landbouw
	Stikstofuitscheiding landbouw
Menselijk kapitaal	Arbeidsduur per week
	Hoogopgeleide bevolking
	Ervaren gezondheid
Sociaal kapitaal	Sociale cohesie

5.4. Interviews

De interviews geven verdieping op het literatuuronderzoek. Uit de interviews is meer informatie verkregen voor een antwoord op deelvraag 1 en voor inzicht in de implementatie van de uitkomsten van de rMBW. De interviews waren ongestructureerd en semigestructureerd. Vooral in het begin van het onderzoek waren de interviews ongestructureerd. Deze interviews stonden in het teken van breed informeren over de rMBW. Ook waren er semigestructureerde interviews. Hierbij is een korte vragenlijst opgesteld en/of onderwerpen vastgesteld die behandeld moeten worden. Het maakte niet uit in welke volgorde ze werden behandeld en er was daarbij veel ruimte om dieper in te gaan op de vragen en andere onderwerpen. In tabel 7 staat wie geïnterviewd zijn en of die interviews ongestructureerd of semigestructureerd waren. In de tabel staan de respondentnummers. In de resultaten wordt via deze nummers verwezen naar de respondent.

Tabel 7 - geïnterviewde personen/organisaties

Organisatie	Ongestructureerd/semi-gestructureerd	Respondentnummer
CMO Stamm	Ongestructureerd	1
	Semigestructureerd	2
Centraal bureau voor de Statistiek	Semigestructureerd	3
Strategisch adviseurs gemeente Westerkwartier	Semigestructureerd	4
	Ongestructureerd	5
Directieadviseur/ projectleider gemeente De Fryske Marren	Semigestructureerd	7

6. In hoeverre de rMBW een beeld geeft van de brede welvaart van het Westerkwartier

In dit resultatenhoofdstuk worden als eerst de resultaten beschreven die gaan over de positieve zijde van het beeld van brede welvaart dat de rMBW geeft. Er zijn ook een aantal kritiekpunten op de compleetheid van deze monitor, deze worden vervolgens beschreven. Tot slot worden de mogelijkheden benoemt om met de monitor een completer beeld te krijgen van de brede welvaart.

6.1. Positief beeld van de rMBW

Respondent 2 vertelde dat de rMBW een goede basis legt en een fantastisch startpunt is voor het meten van brede welvaart. Daarbij vertelde de respondent wel dat er witte vlekken in de monitor zitten, maar ondanks die gebreken het absoluut een goed beeld geeft van de brede welvaart. Het CBS (2021) stelt in de technische toelichting van de rMBW dat 'de indicatoren tezamen een beeld geven van een thema en van de brede welvaart als geheel in een bepaalde periode.' Joks Janssen, Professor of Practice 'Brede welvaart in de regio' aan de Tilburg University (2022) zegt dat de monitor goed zicht geeft in wat er speelt. Ook zegt hij dat de rMBW van het CBS erg behulpzaam is om te weten hoe het staat met de brede welvaart in de regio en op welke punten verbetering nodig is.

6.2. Kritiekpunten op de compleetheid van de rMBW

Nooit 100% te meten

Ten eerste vertelde respondent 3 dat brede welvaart nooit 100% te meten is. Het CBS (2021) stelt in de technische toelichting van de rMBW dat ze "voortdurend streeft naar het verbeteren van bestaande indicatoren, het ontsluiten van nieuwe databronnen, het ontwikkelen van nieuwe indicatoren om gaten in de data te dichten en de rMBW te voorzien van additionele waardevolle informatie" (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2021). De rMBW is dus nog in ontwikkeling en zal waarschijnlijk nog voor een lange tijd ontwikkeld blijven worden.

Dimensie 'elders' ontbreekt

Ten tweede omvat de monitor alleen de dimensies 'hier en nu' en 'later'. De dimensie 'elders' ontbreekt en moet nog worden ontwikkeld. Ook respondent 3 vertelde dat. Het is met de rMBW daarom nog niet mogelijk om zicht te hebben op de invloed van de brede welvaart van de gemeente Westerkwartier op andere regio's binnen en buiten Nederland. Volgens de motie dat de aanleiding is tot dit onderzoek wil de raad zicht hebben op de ontwikkeling van de Westerkwartierse samenleving nu en in de toekomst. Dat de dimensie 'elders' ontbreekt is daarom in de eerste instantie minder relevant.

Cultuur

Ten derde stelt het CBS (2021) in de technische toelichting dat verschillen in cultuur die tijd- en plaatsgebonden zijn invloed hebben op de beschikbaarheid, selectie en duiding van indicatoren. Respondent 2 vertelde ook dat cultuur niet is meegenomen in de rMBW en dat dit een groot gebrek is van de monitor. In hoeverre dat impact heeft over de compleetheid van de monitor wordt veel over gediscussieerd vertelde ze daarbij.

Geen regio specifiek beeld

Tot slot zijn de indicatoren geselecteerd met de mogelijkheid om te vergelijken met andere regio's (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2021). De rMBW is dus voor alle gemeenten ontwikkeld, vertelde respondent 2. In de infographic van het Nationaal Netwerk Brede Welvaart staat dat het bevorderen van brede welvaart vraagt om regio specifiek beleid. Elke regio heeft namelijk andere opgaven en een verschillende aanpak die werkt (Nationaal Netwerk Brede Welvaart, z.d.). Ook respondent 2 benadrukte dat er indicatoren kunnen missen van een onderwerp dat in een gemeente veel aandacht krijgt. Daarbij vertelde ze dat het daarom per gemeente verschilt hoe volledig de brede welvaart inzichtelijk wordt gebracht met de rMBW.

Respondent 3 vertelde dat het CBS geen normen mag stellen aan indicatoren. Daarom wordt op vergelijkbaarheid met andere regio's bepaald of een gemeente in het 'groen' of 'rood' staat. De gemeente kan wel eigen normen stellen. De gemeente kan er dus voor kiezen om ook aan de hand van gestelde normen aan te geven hoe gescoord wordt op een indicator.

6.3. Mogelijkheden voor een completer beeld

De monitor aanvullen met indicatoren

Om met de rMBW een completer beeld te krijgen van de brede welvaart kan de monitor worden aangevuld met indicatoren. Respondent 3 vertelde dat bij het toevoegen van indicatoren het belangrijk is dat de indicatoren:

- gaan over onderwerpen die in de gemeente veel aandacht krijgen.
- iets zeggen over een thema en een directe relatie hebben op dat thema.
- jaar op jaar gemonitord kunnen worden.
- in vergelijking gebracht kunnen worden met andere regio's.

Respondent 3 benadrukte dat thema's en vormen van kapitaal uit de monitor niet gewijzigd, verwijderd of toegevoegd moeten worden. Als dat wel wordt gedaan vervalt het concept van de rMBW. Bestuurlijk gezien kan dat wel vertelde respondent 3. Respondent 6 vertelde ook dat specifiek gemeentelijke wensen van indicatoren gekaderd moeten worden in de rMBW. Respondent 6 stelde daarbij wel dat rekening gehouden moet worden met hoe meer je meet, hoe complexer het wordt.

Duiding geven

Respondent 1 vertelde dat de rMBW altijd duiding nodig heeft. Ook respondent 6 vertelde dat de resultaten van de rMBW altijd onderhevig zijn aan nuances. Uit de cijfers van de monitor alleen vallen namelijk weinig conclusies te trekken. Door duiding te geven aan de monitor wordt meer inzicht verkregen in wat de oorzaken van de uitkomsten van de rMBW zijn. Daarbij kan er gekeken worden naar wat voor gebeurtenissen hebben plaatsgevonden binnen of buiten de gemeente. Ook kan gekeken worden of er correlaties zijn in uitkomsten tussen verschillende indicatoren.

7. Welke thema's de gemeente belangrijk vindt

In dit resultatenhoofdstuk staat in tabel 8 een overzicht van de kernpunten uit het coalitieakkoord en de thema's waar deze het meeste bij horen.

Tabel 8 - Kernpunten coalitieakkoord

Kernpunten	Thema
Ambitie 1: Werken vanuit vertrouwen en verbinding	
Meer burgerparticipatie aan besluitvormingsprocessen	Samenleving
Vertrouwen van de burger winnen en behouden	Samenleving
Optimale dienstverlening moet zichtbaar en dichtbij zijn voor de inwoners	Samenleving
Transparant en klantgericht als gemeente zijn	Samenleving
Een duurzamer en toekomstbestendiger gemeentelijke huisvesting	Overig
Versterking strategische positionering en gemeentelijke lobby	Overig
Ambitie 2: Duurzamer wonen en betere bereikbaarheid in het Westerkwartier	
Wonen is een fundamenteel recht	Wonen
Woonplaats voor starters en statushouders	Wonen
Bereikbaarheid (fysiek en digitaal): ontwikkelen tot fietsgemeente.	Wonen
Duurzaamheid staat hoog op de agenda	Milieu
Veel ruimte voor duurzame initiatieven en ondersteuning bij uitvoering aan burgers	Milieu
Bescherming en ontwikkeling natuur en landschap	Milieu
Actief en houden aan afspraken van COA	Samenleving
Opkomen voor belangen van inwoners met betrekking tot gaswinning en aardbevingen	Milieu
Ambitie 3: Innovatiever werken en ondernemen in het Westerkwartier	
Ondernemers-vriendelijkste gemeente uit de regio worden	Materiële welvaart
Arbeidsparticipatie (Novatec)	Arbeid en vrije tijd
Perspectief voor agrarische sector	Materiële welvaart
Groei van recreatie en toerisme	Wonen
Geen 24-uurs economie, daarom een vaststelling van winkelpenstelling op zon- en feestdagen.	Arbeid en vrije tijd
Ambitie 4: Een leefbaarder en gezonder Westerkwartier	
Leefbaarheid in dorpen is van het grootste belang	Wonen
Een groene gemeente zijn	Milieu
Voorzieningenniveau moet op peil zijn en blijven	Wonen
Perspectief aan jeugd, vooral door te zorgen voor voldoende en kwalitatief goede schoolgebouwen.	Arbeid en vrije tijd
Sporten bevorderen, vooral bij kinderen, door een goede toegankelijkheid	Gezondheid
Gezonde leefomgeving	Gezondheid
Meer inwoners met gezondere leefstijl	Gezondheid
Kunst en cultuur kan verbindend werken en moet voor alle inwoners toegankelijk zijn	Wonen
Veiligheid en preventie: Meer boa's en weerbaarheid tegen cybercriminaliteit	Veiligheid
Ambitie 5: Meedoen en samen zorgen voor minder armoede	
Voorkomen en verminderen van armoede	Materiële welvaart
Gemeentelijke ondersteuning aan mensen in financiële nood	Materiële welvaart
Inwoners met geldproblemen duurzaam helpen	Materiële welvaart
Verminderen van laaggeletterdheid	Arbeid en vrije tijd

Aan de hand van documentanalyse is onderzocht welke thema's uit de rMBW voorkomen in de kernpunten van het coalitieakkoord. Wat opvalt uit tabel 8 is dat elk thema uit de rMBW erin voorkomt. Het thema 'wonen' komt het meeste voor, namelijk zeven keer. Het thema 'veiligheid' komt juist weinig voor, maar één keer. De concrete uitwerkingen van de kernpunten staan niet in het coalitieakkoord. Deze uitwerkingen staan in beleidsdocumenten. Het is daarom moeilijk om aan de hand van de frequenties van thema's in het coalitieakkoord te stellen of een thema belangrijker wordt gevonden door de gemeente dan een ander thema.

8. Databeschikbaarheid

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de databeschikbaarheid van de rMBW. In bijlage F is een overzicht te zien van de beschikbare data per indicator. In de hoofdstuk staat ten eerste een analyse beschreven over de databeschikbaarheid. Ten tweede worden optioneel aanvullende indicatoren beschreven. Over de beschikbaarheid van data vertelde respondent 1 belangrijke informatie waar rekening mee gehouden moet worden. Respondent 1 vertelde dat geaccepteerd moet worden dat niet alle data beschikbaar zijn. Ook vertelde ze daarbij dat de monitor een goed beginpunt kan zijn om brede welvaart in beeld te brengen, ondanks dat er misschien weinig data beschikbaar zijn. Respondent 3 vertelde dat er een dataprobleem is op gemeenteniveau. Op basis van deze informatie wordt bij de analyse gekeken of met de indicatoren waar wel data van beschikbaar zijn een beeld gekregen kan worden van de thema's.

8.1. Analyse

Van 10 van de 42 indicatoren missen data op gemeenteniveau. In bijlage G is te zien van welke indicatoren data missen op gemeenteniveau. In de laatste kolom staat vermeld of voldoende data beschikbaar zijn van die thema's op gemeenteniveau om een beeld te geven van dat thema voor het Westerkwartier. Van alle indicatoren van de thema's gezondheid, samenleving en economisch kapitaal zijn recente data beschikbaar op gemeenteniveau. Ook worden deze indicatoren allemaal jaarlijks gemeten. Van de overige thema's en soorten kapitaal ontbreken van één of meer indicatoren data op gemeenteniveau. Er wordt toegelicht hoe groot het gebrek aan data van deze indicatoren is om een beeld te kunnen geven van deze thema's. Alle indicatoren waar data van beschikbaar zijn worden periodiek, jaarlijks gemeten. Dat is een van de eisen waar de databeschikbaarheid van indicatoren aan moet voldoen volgens respondent 3. Ook van alle indicatoren waar data van beschikbaar zijn, zijn recente data beschikbaar.

Arbeid en vrije tijd

Alleen data van de indicator 'vacaturegraad' ontbreken van dit thema. Dat doet het beeld van dit thema voor de gemeente Westerkwartier weinig te kort. De gemeente focust zich namelijk op een goede bereikbaarheid door middel van goede infrastructuur (Gemeente Westerkwartier, 2022). De indicator 'tevredenheid met reistijd van en naar het werk' is daarom veel relevanter. Daar zijn wel data van beschikbaar. Het thema Arbeid en vrije tijd kan dus voldoende in beeld worden gebracht.

Wonen

Van dit thema missen data van één van de vijf indicatoren (tevredenheid met woonomgeving). Deze indicator gaat over het inwonersperspectief op het thema 'wonen'. Er is ook nog een andere indicator die gaat over het inwonersperspectief van dit thema. Daarom zijn voldoende data beschikbaar uit de rMBW om een beeld te krijgen van dit thema. Wel is het verstandig om data van een aanvullende indicator voor 'tevredenheid met woonomgeving' toe te voegen. Het Sociaal Planbureau Groningen heeft data op gemeenteniveau van de indicator 'tevredenheid met de leefbaarheid' (Sociaal Planbureau Groningen). Deze indicator lijkt bijna dezelfde definitie te geven. Daarom kan dat een goede aanvulling zijn.

Milieu

Van dit thema ontbreken alleen data van de indicator 'kwaliteit van zwemwater kustwateren'. De gemeente Westerkwartier heeft geen kustwateren (Sociaal Planbureau Groningen, z.d.). Van alle

indicatoren van het thema 'milieu' die voor de gemeente Westerkwartier van toepassing zijn, zijn data beschikbaar.

Materiële welvaart

Van dit thema missen data van één van de twee indicatoren (bruto binnenlands product). Het bruto binnenlands product (bbp) is alleen beschikbaar van de gemeente Eindhoven. De vraag is of hiervan data in de toekomst beschikbaar komen op gemeenteniveau, vertelde respondent 5. Het CBS (z.d.) stelt dat het bbp geen maatstaf is voor welzijn en duurzaamheid. De vraag is dus ook hoe relevant het bbp is om brede welvaart in kaart te brengen. Over het thema materiële welvaart is daarom voldoende data beschikbaar om een beeld te krijgen van dit thema, ondanks het ontbreken van data van het bbp.

Veiligheid

Van dit thema missen data van twee van de drie indicatoren (vaak onveilig voelen in de buurt) (Aantal ondervonden delicten). Van de enige indicator die gaat over het inwonersperspectief in dit thema ontbreken data. Dit thema komt voor de gemeente Westerkwartier daarom nog te kort in data om een beeld te krijgen van dit thema.

Natuurlijk kapitaal

Van het natuurlijk kapitaal missen data van twee van de 7 indicatoren op gemeenteniveau (fosfaatuitscheiding landbouw en stikstofuitscheiding landbouw). Deze indicatoren zijn in de rMBW alleen beschikbaar van alle provincies. De vraag is dus ook bij deze indicatoren hoe relevant ze op gemeenteniveau zijn en of ze in de toekomst wel op gemeenteniveau inzichtelijk worden gebracht. Het CBS heeft data van beide indicatoren wel op landbouwgebiedsniveau beschikbaar. Van het natuurlijk kapitaal zijn daarom in voldoende data beschikbaar om een beeld van daarvan te krijgen.

Menselijk kapitaal

Van het menselijk kapitaal ontbreken data van één van de drie indicatoren (Arbeidsduur per week). Deze indicator gaat over een specifiek aspect die niet met de andere indicatoren in beeld gebracht wordt. Toch kan met de andere twee indicatoren wel redelijk een beeld gekregen worden van dit thema. Het is wel belangrijk om data van een aanvullende indicator van 'arbeidsduur per week' toe te voegen om een vollediger beeld van deze vorm van kapitaal te krijgen. Aangezien er wel data van de andere twee indicatoren zijn kan wel een beeld gekregen worden van het menselijk kapitaal.

Sociaal kapitaal

Het sociaal kapitaal bestaat uit één indicator (sociale cohesie). Van deze indicator ontbreken data voor de gemeente Westerkwartier. Het sociaal kapitaal kan dus niet in beeld gebracht worden. De definitie van de indicator 'sociale cohesie' is niet duidelijk omschreven. Er zijn wel data beschikbaar van de indicator 'sociale samenhang'. Deze indicator komt in definitie mogelijk veel overeen en zou daarom mogelijk een aanvullende indicator kunnen zijn.

8.2. Optioneel aanvullende indicatoren

In de tabel 9 staat een overzicht met optioneel aanvullende indicatoren voor ontbrekende data die tegengekomen zijn. Deze indicatoren zijn mogelijk vergelijkbaar met de indicator waar data van ontbreken. Met deze aanvullende indicatoren kan waarschijnlijk een vergelijkbaar beeld gekregen worden van de indicatoren waar data van ontbreken.

Tabel 9 - Optioneel aanvullende indicatoren

Indicator rMBW op gemeenteniveau	Aanvullende indicator op dorpsniveau:	Bron
Mediaan besteedbaar inkomen	Cijfers personen met een laag en hoog inkomen	CBS
Netto-arbeidsparticipatie	Percentage van niet actieven	CBS
Bruto-arbeidsparticipatie	Percentage van niet actieven	CBS
Indicator rMBW zonder data op gemeenteniveau	Aanvullende indicator op gemeenteniveau	Bron
Tevredenheid met woonomgeving	Tevredenheid met de leefbaarheid	Sociaal Planbureau Groningen
Sociale cohesie	Sociale samenhang	Leefbarometer/ waarstaatjegemeente.nl

9. Waar in de organisatie van de gemeente Westerkwartier de monitor relevant is

In dit hoofdstuk worden de inzichten beschreven in het implementeren van de uitkomsten van de rMBW in de gemeente Westerkwartier. Als eerste wordt beschreven waar de uitkomsten van de rMBW in de planning & control cyclus relevant zijn. Ten tweede wordt dat beschreven over de beleidscyclus. Vervolgens staat beschreven voor wie in de gemeente Westerkwartier de resultaten uit de rMBW relevant zijn. Tot slot worden inzichten in de financiële en personele middelen bij het implementeren van de uitkomsten van de rMBW beschreven.

9.1. planning & control cyclus

Respondent 5 vertelde dat er twee geschikte momenten zijn om de resultaten uit de rMBW te implementeren in de planning & control cyclus (p&c cyclus): de perspectiefnota en de begroting. Op deze momenten kunnen de uitkomsten van de monitor het debat versterken en gesprekken bevorderen. Dat kunnen debatten/gesprekken zijn over de begroting en specifieke beleidsonderwerpen. Respondent 5 vertelde ook dat het belangrijk is dat de resultaten van de rMBW alleen worden getoond in de p&c cyclus als er nieuwe data beschikbaar zijn. Uit haar ervaring wordt namelijk niet meer gekeken naar resultaten als er geen nieuwe data zijn.

Volgens Maaïke Stoel en Albert Faber, beleidsmedewerkers van Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (2019), kan de landelijke Monitor Brede Welvaart gebruikt worden voor debatten over de begroting en specifieke beleidsonderwerpen. De landelijke Monitor Brede Welvaart kan daar volgens Stoel en Faber voor gebruikt worden omdat deze monitor helpt om de langetermijntrend te zien. Ook de regionale uitwerking, de rMBW, laat de langetermijntrend zien. Ook hieruit is dus op te maken dat de begroting een geschikt moment is om de uitkomsten van rMBW te implementeren en debatten over specifieke beleidsonderwerpen te versterken.

9.2. Beleidscyclus

In het theoretisch kader zijn de vijf algemene fasen benoemd die bij het ontwikkelen van beleid worden doorlopen. Respondent 5 vertelde dat in de beleidscyclus één moment is waar de rMBW ondersteunend kan zijn: de agendavorming. Bij de agendavorming wordt bepaald of een onderwerp een plaats op de beleidsagenda waar is (Tiggeler, z.d.). Respondent 5 vertelde dat de uitkomsten van de monitor kunnen helpen om meer aanleiding te hebben voor agendapunten. De rMBW heeft een signalerende functie, geen evaluerende. Daarom zijn de uitkomsten van de monitor volgens respondent 5 in de beleidscyclus alleen in de agendavorming toe te passen.

9.3. Organisatie

Raad en college

Zoals het CBS (2021) stelt is het aan de gebruiker van de monitor om vanuit eigen waarden en belangen een oordeel te vellen over de uitkomsten. De raad kan dat dus ook. Het CBS (2021) stelt daarbij dat het aan de overheid is om afwegingen en keuzes te maken. De rMBW is dus een hulpmiddel bij het maken van afwegingen voor beleidskeuzes. De raad kan dus één van hun taken door middel van de rMBW beter uitvoeren: kaders voor beleid (bij)stellen. De raad is betrokken bij debatten bij de perspectiefnota en de begroting. Ook is de raad betrokken bij debatten over beleidsonderwerpen. Daarom zijn de uitkomsten van de rMBW relevant voor de raad. Aangezien

de rMBW een hulpmiddel is voor het maken van afwegingen voor beleidskeuzes zijn de uitkomsten van de rMBW ook voor het college interessant.

Beleidsmedewerkers

De rMBW geeft niet de achterliggende oorzaken weer van de uitkomsten van indicatoren. De beleidsmedewerkers zijn de inhoudelijke experts, vertelde respondent 4. Het duiden van de uitkomsten van de monitor kan daarom een taak zijn voor de beleidsmedewerkers. Ook kan de rMBW helpen bij het schrijven van beleidstukken. Respondent 6 vertelde dat de rMBW daarbij kan helpen door bij het schrijven van een beleidsstuk rekening te houden met de gevolgen van beleid op andere thema's/indicatoren van de brede welvaart.

Strategisch adviseurs

Respondent 4 vertelde hoe de uitkomsten van de rMBW voor strategisch adviseurs relevant zijn. Voor de strategisch adviseurs kan uit de rMBW gekeken worden welke thema's aandacht vragen en of daar in de gemeente al iets mee gedaan wordt of dat het al op de agenda (bijvoorbeeld College-Uitvoeringsprogramma) staat. Zo niet, dan kunnen ze een bestuurder beter positioneren om dit probleem aan te kaarten. Dat kunnen ze doen door een bestuurder met de juiste personen of partijen in gesprek te laten gaan. Ook kunnen ze dat doen door zelf aan ambtelijke netwerken deel te nemen die kunnen bijdragen aan lokale ambities. Op de thema's waar het goed gaat kan juist gekeken worden of deze sterke punten bijvoorbeeld ingezet kunnen worden in andere projecten die een verband hebben met die thema's.

9.4. Financiële en personele middelen

Financiële middelen:

Het CBS brengt één keer per jaar de rMBW uit. Deze uitkomsten worden openbaar gesteld. Hier zitten geen kosten aan verbonden voor de gemeente. CMO Stamm kan met veel verschillende activiteiten en werkzaamheden tegen betaling helpen. De gemeente kan met CMO Stamm in overleg gaan waar de gemeente bij geholpen wil worden. De kosten zijn afhankelijk van de opdracht. Respondent 2 vertelde dat CMO Stamm onder andere kan:

- helpen bij het vormgeven van de indicatorenset.
- helpen met het geven van duiding aan de uitkomsten. Een uitgebreid voorbeeld hiervan is de Monitor Brede Welvaart 2021 van de provincie Drenthe.
- helpen bij het 'bredewelvaartsdenken' bij projecten/casussen. Een voorbeeld van een project/casus: Stel, de gemeente zou een 4-baans snelweg willen plaatsen. Wat voor invloed heeft dit op de thema's uit de rMBW? Ze kunnen hierbij helpen door aanwezig te zijn bij werksessies met interdisciplinaire teams.
- workshops geven. Dit kan op verschillende niveaus in de gemeente. Workshops over bijvoorbeeld basisinformatie over brede welvaart. Ook kunnen deze workshops gaan over specifiekere onderwerpen met betrekking tot brede welvaart. Dat hangt af van wat de vraag is vanuit de gemeente.

Personele middelen:

Aangezien het CBS zelf de uitkomsten van de rMBW uitbrengt zitten daar niet rechtstreeks personele middelen aan verbonden vanuit de gemeente. Wel zitten er personele middelen verbonden aan het implementeren van uitkomsten van de rMBW. De hoeveelheid personele middelen hangt af van twee aspecten: hoe de gemeente de uitkomsten van monitor wil

implementeren en hoeveel de gemeente daarin zelf wil doen. De gemeente kan namelijk ook een opdracht geven aan bijvoorbeeld een planbureau als CMO Stamm. Als de gemeente de monitor wil aanvullen met andere data, zoals eigen data, dan kost dat personele capaciteit. Hoeveel personele capaciteit dat kost hangt af van wat de brondata zijn. Het verzamelen en analyseren van data van het eigen burgerpanel kost naar schatting meer tijd dan het aanvullen van data met andere openbare databronnen.

10. Conclusie

Het doel van het onderzoek was om uit te zoeken of het met mogelijk is om met een toegepaste vorm van de Monitor Brede Welvaart de ontwikkeling van de brede welvaart te volgen. In dit onderzoek is de regionale uitwerking van de Monitor Brede Welvaart onderzocht. In dit onderzoek is gezocht naar een antwoord op de vraag: 'In hoeverre is de regionale Monitor Brede Welvaart geschikt om de brede welvaart van de gemeente Westerkwartier inzichtelijk te maken?' Dit is aan de hand van drie deelvragen onderzocht. Aan de hand van deze deelvragen wordt een antwoord gegeven op de hoofdvraag.

Ook is er inzicht opgedaan in hoe de uitkomsten van de rMBW geïmplementeerd kunnen worden in de gemeente Westerkwartier. Dit is onderzocht door middel van interviews. Aan de hand van de resultaten uit de interviews wordt een conclusie getrokken waar in de gemeente Westerkwartier de uitkomsten van de rMBW geïmplementeerd kunnen worden.

10.1. Deelvraag één

Voor deelvraag één is onderzocht in hoeverre de rMBW een compleet beeld geeft van de brede welvaart van het Westerkwartier. Wat opvalt is dat nergens in de resultaten naar voren komt dat de rMBW een compleet beeld geeft van de brede welvaart. Brede welvaart is niet 100% te meten en er zitten gebreken in de monitor. De rMBW is dus nog in ontwikkeling en zal waarschijnlijk nog voor een lange tijd ontwikkeld blijven worden. Van de resultaten is af te leiden dat de indicatorenset van de rMBW in de basis een goed beeld geeft van de brede welvaart. Het is belangrijk om de rMBW aan te vullen met indicatoren die voor specifiek de gemeente Westerkwartier relevant zijn. De resultaten uit de rMBW hebben duiding nodig om betekenis te geven aan de resultaten. Ondanks de onvolledigheid van de monitor, vervult het de signaalfunctie.

10.2. Deelvraag twee

Deelvraag twee onderzocht welke thema's uit de rMBW belangrijk zijn voor de gemeente. Uit de resultaten is gebleken dat alle thema's naar voren komen in het coalitieakkoord. Hieruit is dus af te leiden dat de gemeente alle thema's uit de rMBW belangrijk vindt. Veel kernpunten zijn uitgewerkt in beleidsdocumenten, zoals het College-Uitvoeringsprogramma en het duurzaamheidsbeleid. Het is daarom lastig om te zeggen welke thema's de gemeente het meest belangrijk vindt. Bij het kijken naar de databeschikbaarheid voor de gemeente Westerkwartier was het daarom niet mogelijk om in te gaan op de beschikbare data van thema's die het meeste aandacht krijgen.

10.3. Deelvraag drie

Deelvraag drie onderzocht welke data beschikbaar zijn per thema en indicator. Uit de resultaten is gebleken dat van 7 van de 8 thema's en 3 van de 4 vormen van kapitaal voldoende data beschikbaar zijn om een beeld te geven van die thema's en vormen van kapitaal. Van het thema 'veiligheid' en van het 'sociaal kapitaal' zijn te weinig data beschikbaar om een beeld daarvan te krijgen. Voor dit thema en soort kapitaal moeten data van aanvullende indicatoren gebruikt worden om een beeld te krijgen van deze thema's.

10.4. Onderzoeksvraag

In dit onderzoek is gezocht naar een antwoord op de vraag: 'In hoeverre is de regionale Monitor Brede Welvaart geschikt om de brede welvaart van de gemeente Westerkwartier inzichtelijk te maken?' Uit de conclusies van deelvraag één, twee en drie kan geconcludeerd worden dat de rMBW geschikt is om de brede welvaart van de gemeente Westerkwartier inzichtelijk te maken. In de eerste deelvraag werd geconcludeerd dat de thema's en indicatoren in de basis een goed beeld geven van brede welvaart. In deelvraag twee en drie werd geconcludeerd dat voor verreweg de meeste thema's voldoende data beschikbaar zijn. Wel zitten er gebreken in de rMBW en de beschikbare data. De conclusie op de onderzoeksvraag is daarom dat de regionale Monitor Brede Welvaart geschikt is als een goed startpunt om de brede welvaart van de gemeente Westerkwartier inzichtelijk te maken.

10.5. Implementeren van de uitkomsten van de rMBW

Tot slot is inzicht verkregen in het implementeren van de uitkomsten van de rMBW in de gemeente Westerkwartier. Uit de resultaten blijkt dat de uitkomsten van de monitor geïmplementeerd kunnen worden bij de perspectiefnota of de begroting. In de beleidscyclus kunnen uitkomsten uit de rMBW bijdragen aan het agenderen door meer aanleiding te hebben voor agendapunten. Uit de resultaten blijkt dat de cijfers uit de monitor door de signalerende functie voor verschillende lagen in de organisatie van de gemeente relevant zijn. De rMBW is relevant voor de raad, het college, strategisch adviseurs en beleidsmedewerkers. Aan het verkrijgen van de uitkomsten van de rMBW zitten niet rechte reeks personele en financiële middelen verbonden. Wel zitten financiële en personele middelen verbonden aan verdieping op deze monitor, zoals aan het geven van duiding en het aanvullen van data. De hoeveelheid personele en financiële middelen is dus afhankelijk van wat de gemeente verder met deze uitkomsten wil. Het is daarom belangrijk dat de gemeente daar afwegingen in maakt.

11. Discussie

Dit hoofdstuk gaat in op de betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek. Ook worden suggesties gedaan voor vervolgonderzoek.

11.1. Betrouwbaarheid

Dit onderzoek behandelde een monitor die nog relatief recent is uitgebracht door het CBS. Daarom zijn er weinig tot geen andere onderzoeken gedaan naar de rMBW en de toepasbaarheid van de uitkomsten van de rMBW in overheidsinstellingen. Dat maakt dat de resultaten van dit onderzoek nog beperkt zijn. Ook kan het zijn dat er door meer kennis, ervaring en inzichten in de toekomst andere uitspraken door de geïnterviewde personen over dit onderwerp worden gedaan. Dat zorgt voor een lagere betrouwbaarheid van dit onderzoeksrapport op de lange termijn.

11.2. Externe validiteit

Voor het opdoen van inzichten in de implementatie van de uitkomsten van de rMBW is in gesprek gegaan met mensen binnen de gemeente Westerkwartier. Ook is hierbij de organisatiestructuur van de gemeente Westerkwartier als uitgangspunt genomen. De organisatiestructuur verschilt per gemeente. De resultaten zijn daardoor niet direct generaliseerbaar voor andere gemeenten.

11.3. Interne validiteit

Hoeveelheid geïnterviewden is beperkt

De hoeveelheid geïnterviewden is beperkt in de resultaten voor de eerste deelvraag en voor het opdoen van inzichten in de implementatie van de uitkomsten van de rMBW. Het is mogelijk dat bijvoorbeeld andere planbureaus een andere mening hebben over het beeld dat de monitor geeft van de brede welvaart. Ook over het implementeren van de uitkomsten van de rMBW kan een verschil van perspectief zijn binnen en buiten de gemeente. Als er meer respondenten waren geweest hadden er andere uitkomsten kunnen zijn en dus een ander antwoord op de deelvraag. Dit had kunnen leiden tot een ander antwoord op de hoofdvraag.

Aansluiting van de rMBW op de vraagstukken in de gemeente Westerkwartier onduidelijk

Respondent 2 vertelde dat het per gemeente verschilt in hoeverre brede welvaart in kaart gebracht wordt afhankelijk van de hoeveelheid specifieke vraagstukken in de gemeente. De hoeveelheid specifieke vraagstukken in de gemeente Westerkwartier en in hoeverre de rMBW daarop aansluit is niet onderzocht. Vanwege deze reden is het in twijfel te trekken of de rMBW een beeld geeft van elk thema van de brede welvaart van de gemeente. Vervolgonderzoek is nodig om erachter te komen in hoeverre de vraagstukken in de gemeente Westerkwartier aansluiten op de rMBW.

Belangrijkste thema's uit de rMBW voor de gemeente Westerkwartier

Welke thema's de gemeente Westerkwartier het meest belangrijk vindt is niet goed kunnen onderzoeken aan de hand van de documentanalyse. In het coalitieakkoord kwamen alle thema's naar voren. In de resultaten van deelvraag 1 stelde het CBS dat niet alle aspecten van de brede welvaart periodiek positievere uitkomsten kunnen hebben. Dat de gemeente Westerkwartier aan alle thema's even veel aandacht besteed is daarom in twijfel te trekken. Aan de hand van de onderzoeksmethode is uiteindelijk niet een verdiepend antwoord gegeven op deelvraag 2.

Onduidelijkheid over de dimensie 'later'

In dit onderzoek is onderzoek gedaan naar de rMBW, die bestaat uit twee dimensies. Over de dimensies individueel zijn geen informatie en resultaten verzameld. De scheiding tussen de indicatoren van deze twee dimensies is echter nog onduidelijk. De keuze waarom bepaalde indicatoren onder het 'hier en nu' of 'later' vallen is voor veel indicatoren onduidelijk. Ook vallen bepaalde indicatoren onder beide dimensies. Omdat de scheiding tussen deze twee dimensies onduidelijk is onderzocht deelvraag 2 alleen de dimensie 'hier en nu'. De totstandkoming en betekenis van de dimensie 'later' is ook voor drie strategisch adviseurs in de gemeente Westerkwartier, een onderzoeker van de gemeente Westerkwartier en een onderzoeker van het NHL Stenden nog onduidelijk. Vervolgonderzoek is hiervoor dus nodig.

Gebreken aan de analyse van databeschikbaarheid

Er is weinig literatuur of informatie van een respondent in dit onderzoek verzameld waaruit is op te maken hoeveel en welke data nodig zijn om van elk thema een beeld te krijgen. Alleen respondent 1 vertelde dat de monitor een goed beginpunt kan zijn om brede welvaart in beeld te brengen, ondanks dat er misschien weinig data beschikbaar zijn. Het is onduidelijk waar de grens ligt van het beginpunt om een beeld te krijgen met de rMBW van de brede welvaart. Daarom is aan de hand van een eigen oordeel is een conclusie getrokken of voldoende data beschikbaar zijn om de brede welvaart inzichtelijk te maken van de gemeente Westerkwartier. De vraag is ook of brede welvaart eigenlijk wel in beeld gebracht kan worden als data al van één indicator ontbreken. Op mijn oordeel over de databeschikbaarheid kunnen andere mensen een ander perspectief hebben. Vervolgonderzoek is nodig om op dit vraagstuk meer inzicht in te krijgen.

Door geen verdiepend antwoord te kunnen geven op deelvraag 2 is in de analyse van de databeschikbaarheid niet kunnen ingaan op de databeschikbaarheid van de belangrijke thema's voor de gemeente Westerkwartier. Om erachter te komen welke thema's de gemeente het belangrijkste vindt is vervolgonderzoek nodig. Dit kan gedaan worden door bijvoorbeeld beleidsdocumenten te analyseren.

De actualiteit van data is wel in kaart gebracht, maar niet geanalyseerd. Per indicator verschilt het waarschijnlijk hoe snel de trend hiervan kan veranderen. Van vijf indicatoren zijn data beschikbaar tot 2017. De kans is aanwezig dat voor (een deel van) deze indicatoren recentere data nodig zijn om daar een goed beeld van te kunnen krijgen. Dat geen analyse is gedaan van de actualiteit van data in dit onderzoek heeft invloed op het antwoord op deelvraag 3. Om een betere analyse te doen van de databeschikbaarheid is het belangrijk dat onderzocht wordt wanneer data voldoende actueel zijn.

12. Advies

Op basis van het onderzoek worden een aantal aanbevelingen gedaan. Het advies bestaat uit drie componenten: Advies over het implementeren van resultaten van de rMBW, advies over inhoudelijke aspecten van de monitor en overig advies. Het overige advies bevat aanbevelingen die een relatie hebben met het onderzoek maar staan los van de monitor van het CBS.

12.1. Advies over inhoudelijke aspecten van de monitor

Duiding geven

Het eerste advies is om altijd duiding te geven aan de uitkomsten van de rMBW. Door duiding te geven worden de resultaten in context van de gemeente geplaatst en geven de resultaten meer betekenis. Het advies daarbij is om dat in samenwerking te doen tussen beleidsmedewerkers en CMO Stamm. CMO Stamm heeft namelijk veel kennis en ervaring op het gebied van brede welvaart en de rMBW.

Indicatorenset regiospecifiek maken

Het tweede advies is om de indicatorenset voor de gemeente Westerkwartier regiospecifiek te maken. Voor onderwerpen en vraagstukken die relevant zijn in specifiek de gemeente Westerkwartier moeten indicatoren ontwikkeld worden. Ook voor indicatoren waar data van ontbreken is het advies om data van vergelijkbare indicatoren toe te voegen.

12.2. Advies over het implementeren

Versterken van debatten: Het derde advies is om de uitkomsten van de rMBW één keer per jaar op te nemen bij de begroting of de perspectiefnota in de planning & control cyclus. Deze momenten zijn geschikt omdat de uitkomsten van de rMBW daar debatten in de planning & control cyclus kunnen versterken.

Agenderen: Het vierde advies is om de monitor te gebruiken als ondersteunend middel voor het agenderen van onderwerpen en het stellen van kaders. De uitkomsten van de rMBW kunnen namelijk meer aanleiding geven voor agendapunten. Daarom is het advies om de uitkomsten van de rMBW te gebruiken als extra onderbouwing te gebruiken bij de agendavorming in de beleidscyclus.

Aanknopingspunten met andere projecten: Er zijn andere projecten in de gemeente die een relatie hebben met brede welvaart en waar CMO Stamm bij helpt. Het advies is om te kijken of er combinaties tussen de rMBW en andere opdrachten mogelijk zijn. Er kan wellicht een gezamenlijke opdracht aan CMO Stamm gegeven worden.

Brede welvaart als geheel in de organisatie: Brede welvaart is een onderwerp dat steeds meer aandacht krijgt in Nederland. Dat krijgt niet alleen aandacht op het gebied van het monitoren van indicatoren. In andere gemeenten als De Fryske Marren wordt bijvoorbeeld gekeken hoe brede welvaart als een manier van denken/werken in de organisatie geborgd kan worden. Dit kan gedaan worden door bijvoorbeeld bij het schrijven van beleidsstukken aspecten van de brede welvaart te betrekken. Het advies is daarom om als gemeente verder in dit onderwerp te verdiepen. Bij vraagstukken over brede welvaart wordt geadviseerd om externe partijen met kennis over brede welvaart, zoals CMO Stamm, om hulp of advies te vragen.

13. Bibliografie

- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2021). *Monitor Brede Welvaart & de Sustainable Development Goals 2021*. Opgeroepen op september 23, 2022, van cbs.nl.
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2021, december 6). *Technische toelichting op de regionale Monitor Brede Welvaart*. Opgeroepen op september 28, 2022, van cbs.nl: <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/regionale-monitor-brede-welvaart/technische-toelichting-op-de-regionale-monitor-brede-welvaart>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2021, december 6). *Technische toelichting op de regionale Monitor Brede Welvaart*. Opgeroepen op oktober 20, 2022, van cbs.nl: <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/regionale-monitor-brede-welvaart/technische-toelichting-op-de-regionale-monitor-brede-welvaart>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2022). *Monitor brede welvaart*. Opgeroepen op september 18, 2022, van cbs.nl: <https://open.overheid.nl/repository/ronl-966f2dfbdf93710a441ffe5da4fd225b12a9/1/pdf/cbs-monitor-brede-welvaart-de-sustainable-development-goals-2022.pdf>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2022, mei 18). *Monitor Brede Welvaart & de SDG's 2022*. Opgeroepen op november 2, 2022, van cbs.nl: <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/diversen/2022/monitor-brede-welvaart-de-sdg-s-2022/3-raamwerk>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2022). *Monitor Brede Welvaart & SDG's 2022*. Opgeroepen op oktober 25, 2022, van longreads.cbs.nl: <https://longreads.cbs.nl/monitor-brede-welvaart-en-sdgs-2022/achtergrond/>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2022, december 5). *Regionale Monitor Brede Welvaart 2022*. Opgeroepen op december 6, 2022, van cbs.nl: <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/regionale-monitor-brede-welvaart-2022>
- Centraal bureau voor de Statistiek. (z.d.). *Definities*. Opgeroepen op september 19, 2022, van cbs.nl: <https://www.cbs.nl/nl-nl/dossier/brede-welvaart/monitor-brede-welvaart-sustainable-development-goals-2022/toelichting/definities>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (z.d.). *Economische groei*. Opgeroepen op oktober 21, 2022, van cbs.nl: <https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/leren-met-het-cbs/conjunctuurbekersrijd/te-voorspellen-indicatoren/economische-groei#:~:text=Het%20bbp%20is%20onder%20meer,invoer%20van%20goederen%20en%20diensten.>
- Gemeente Westerkwartier. (2021, juni). *Hier is het Westerkwartier*.
- Gemeente Westerkwartier. (2021, februari). *Woonvisie 2020-2025 - De beste woongemeente van Nederland*. Opgeroepen op december 8, 2022, van westerkwartier.nl: https://cuatro.sim-cdn.nl/westerkwartier/uploads/woonvisie_westerkwartier_2020-2025_vastgesteld_toegankelijkv2.pdf
- Gemeente Westerkwartier. (2022, juli). *Coalitieakkoord gemeente Westerkwartier 2022-2026*. Opgeroepen op oktober 12, 2022, van westerkwartier.nl: https://www.westerkwartier.nl/_flysystem/media/coalitieakkoord-gemeente-westerkwartier-2022-2026.pdf
- Gemeente Westerkwartier. (2022, november 15). *Collegeuitvoeringsprogramma 2023-2026*. Opgehaald van <https://cuatro.sim-cdn.nl/westerkwartier/uploads/collegeuitvoeringsprogramma-2023-2026.pdf>
- Gemeente Westerkwartier. (2022, juni). *Hier is het Westerkwartier*. Opgeroepen op november 10, 2022

gemeente Westerkwartier. (z.d.). *Feiten en cijfers*. Opgeroepen op november 18, 2022, van westerkwartier.nl: <https://www.westerkwartier.nl/feiten-en-cijfers>

Hoekstra, R. (2021, augustus 10). *Integreer welvaart in de beleidscyclus*. Opgeroepen op oktober 28, 2022, van esb.nu: <https://esb.nu/esb/20065896/integreer-welvaart-in-de-beleidscyclus>

Hooghe, M., & Deschouwer, K. (2018). Politiek. Opgeroepen op oktober 21, 2022

Janssen, J. (2022, december 5). *Regionale Monitor Brede Welvaart: rijker en completer beeld van regio's*. Opgeroepen op december 7, 2022, van cbs.nl: <https://www.cbs.nl/nl-nl/corporate/2022/49/regionale-monitor-brede-welvaart-rijker-en-completer-beeld-van-regio-s>

Kennedy, R. (1968). Opgehaald van <https://www.theguardian.com/news/datablog/2012/may/24/robert-kennedy-gdp>

Motie Brede Welvaart. (2021, november 10). Opgeroepen op september 16, 2022

Nationaal Netwerk Brede Welvaart. (z.d.). *'Van Kennis naar beleid'*. Opgeroepen op november 30, 2022, van Sociaalplanbureau groningen.nl: <https://sociaalplanbureau groningen.nl/wordpress/wp-content/uploads/2022/09/Infographic-%E2%80%98Van-kennis-naar-beleid-1.pdf>

Planbureau voor de Leefomgeving. (2022, juni 13). *Keuzes bij het bevorderen van de brede welvaart in de regio*. Opgeroepen op september 20, 2022, van pbl.nl: <https://www.pbl.nl/publicaties/keuzes-bij-het-bevorderen-van-de-brede-welvaart-in-de-regio>

Rabobank. (2016, januari 7). *Verschillende welvaartsindicatoren, andere welvaart?* Opgeroepen op oktober 21, 2022, van economie.rabobank.com: <https://economie.rabobank.com/publicaties/2016/januari/verschillende-welvaartsindicatoren-andere-welvaart/#4987f40d-5ea4-4460-88ea-23b14fe7e814>

Rijksoverheid. (z.d.). *Taken van een gemeente*. Opgeroepen op december 8, 2022, van rijksoverheid.nl: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/gemeenten/taken-gemeente>

SDG Nederland. (z.d.). *17 doelen die de wereld verbeteren*. Opgeroepen op oktober 25, 2022, van <https://www.sdg nederland.nl/de-17-sdgs/>

Sociaal Planbureau Groningen. (z.d.). *Verantwoording monitor brede welvaart Groningen*. Opgeroepen op september 20, 2022, van sociaalplanbureau groningen.nl: <https://sociaalplanbureau groningen.nl/brede-welvaart/verantwoording-monitor-brede-welvaart/#meten-van-brede-welvaart>

Sociaal Planbureau Groningen. (sd). *Gronings welzijn*. Opgeroepen op december 5, 2022, van sociaalplanbureau groningen.nl: https://sociaalplanbureau groningen.nl/wordpress/wp-content/uploads/2021/11/Publicatie_Persoonlijk_Welzijn_Groningers_2021.pdf

Sociaal Planbureau Groningen. (z.d.). *Milieu*. Opgeroepen op december 5, 2022, van sociaalplanbureau groningen.nl: <https://sociaalplanbureau groningen.nl/brede-welvaart/milieu/#kwaliteit-zwemwater>

Stoel, M., & Faber, A. (2019, april 11). *De Monitor Brede Welvaart versterkt politiek debat en beeldvorming*. Opgeroepen op oktober 28, 2022, van esb.nu: <https://esb.nu/esb/20051299/de-monitor-brede-welvaart-versterkt-politiek-debat-en-beeldvorming>

Stoeldraijer, L. (2020, september 8). *Sterfte en levensverwachting in de 21ste eeuw: waarom veranderde de trend rond 2012?* Opgehaald van cbs.nl: <https://www.cbs.nl/nl-nl>

nl/longread/statistische-trends/2020/sterfte-en-levensverwachting-in-de-21ste-
eeuw-waarom-veranderde-de-trend-rond-2012-/2-factoren-die-de-
levensverwachting-
beïnvloeden#:~:text=Sociaaleconomische%20status%2C%20zoals%20werkgelegen
heid

Tiggeler, E. (z.d.). *Beter beleid schrijven met de Schijf van Vijf*. Opgeroepen op november 30, 2022, van taalcentrum-vu.nl: <https://www.taalcentrum-vu.nl/maak-beter-beleid-met-de-schijf-van-vijf/>

Verhoeven, N. (2008). *Wat is onderzoek?* Opgeroepen op september 20, 2022

Wegwijs in het Westerkwartier. (z.d.). *Wegwijs in het Westerkwartier - Sessie 6 planning & control*. Opgeroepen op november 30, 2022

14. Bijlage A: rMBW 'Hier en nu' en 'later'

Kies dimensie:

Hier & nu

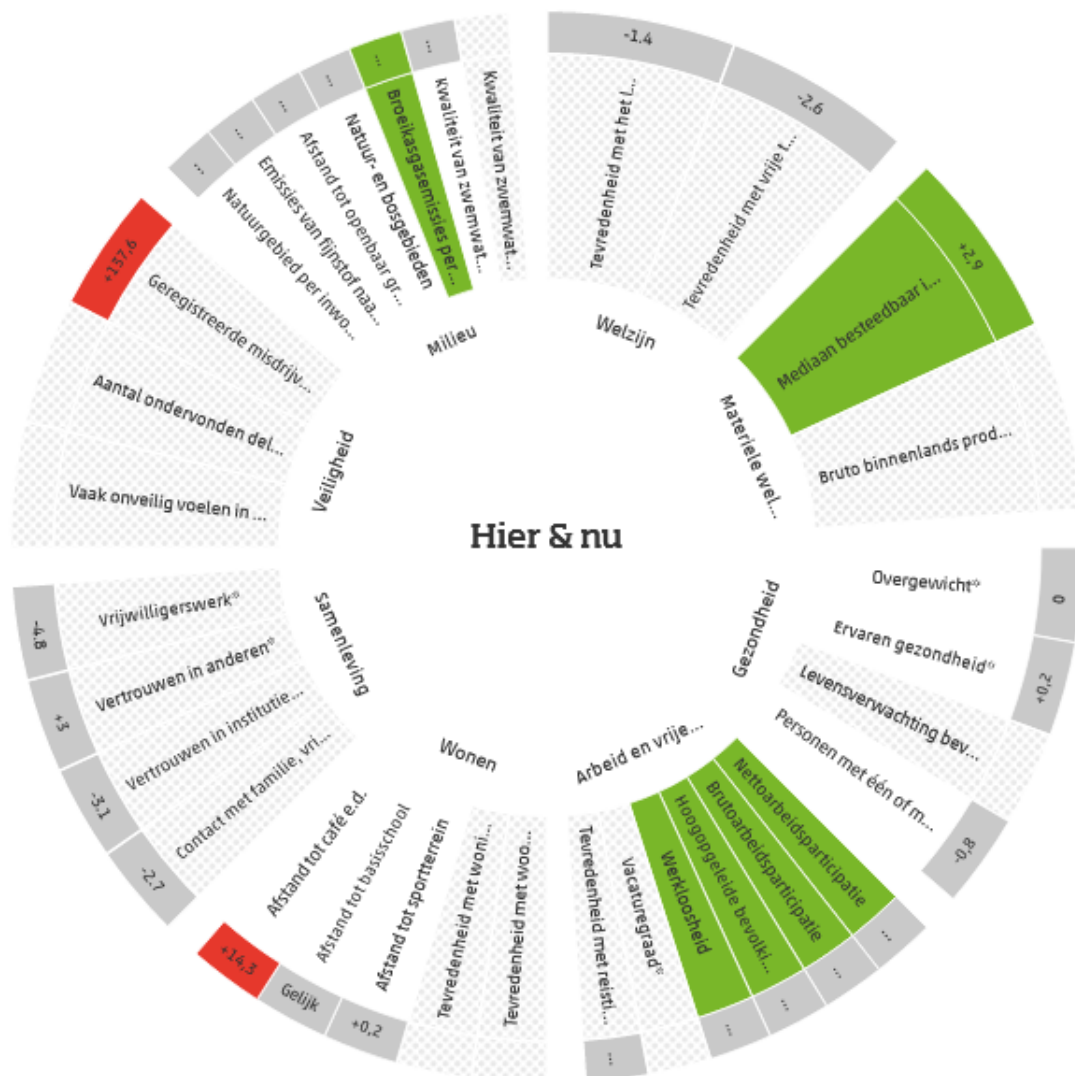
Kies regioindeling:

Gemeente

Kies regio:

Westerkwartier

Hier & nu, Westerkwartier

<https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/regionale-monitor-brede-welvaart/brede-welvaart-trend>

Kies dimensie:

Later

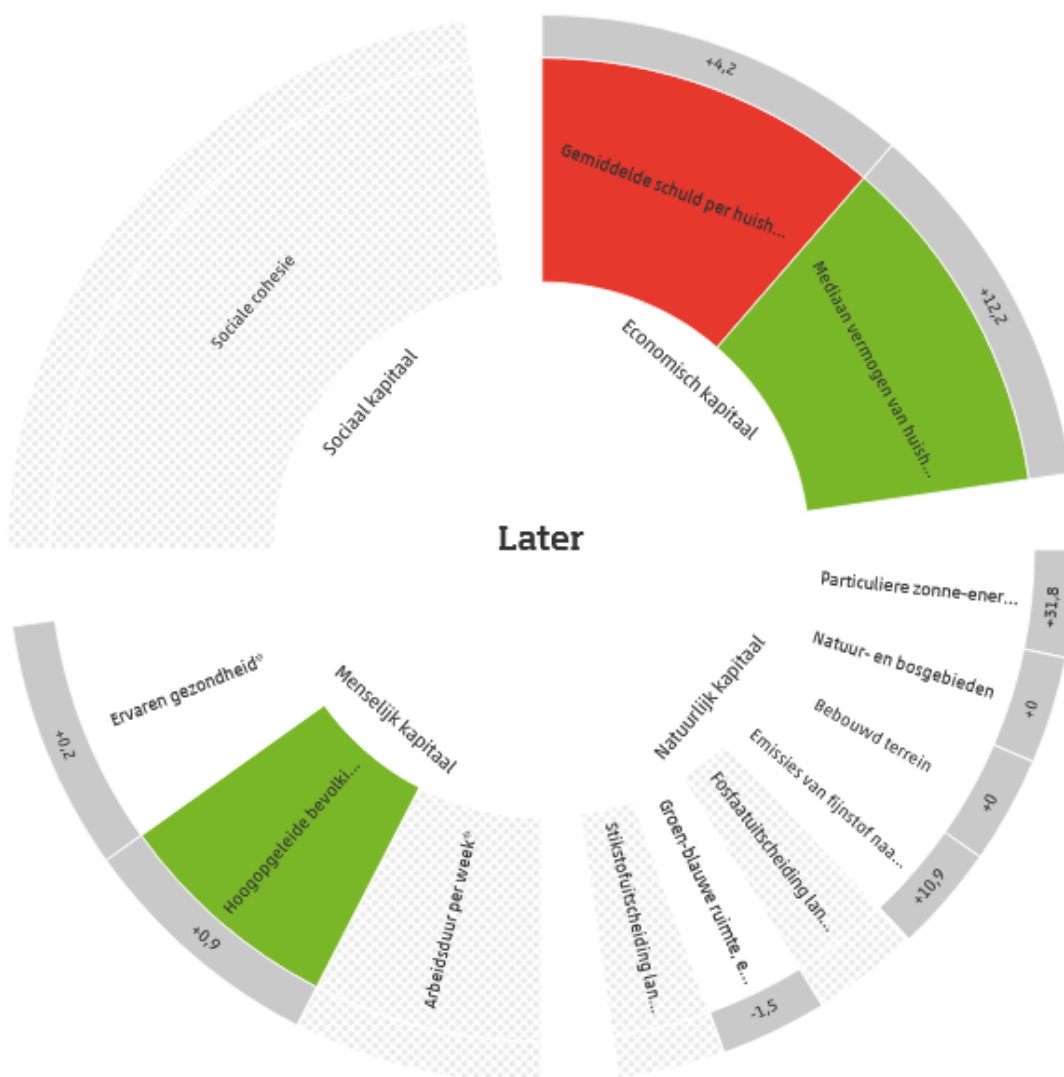
Kies regioindeling:

Gemeente

Kies regio:

Westerkwartier

Later, Westerkwartier

<https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/regionale-monitor-brede-welvaart/brede-welvaart-trend>

15. Bijlage B: Interviews CMO Stamm

Om meer verdieping te krijgen in de onderzoeksopdracht is twee keer in gesprek gegaan met CMO Stamm. CMO Stamm is een onafhankelijk kenniscentrum in het sociaal domein met een publieke taak. CMO Stamm onderzoekt, adviseert, deelt hun kennis en verbindt beleid en praktijk. Dit doen zij in Groningen en Drenthe. Het eerste gesprek was samen met Marije Kooistra. Dit gesprek heeft plaatsgevonden op locatie bij CMO Stamm waar ik samen met Jacqueline Slopsema-Terpstra heen ben gegaan. Het doel van dit gesprek was het krijgen van basisinformatie over de regionale Monitor Brede Welvaart. Het tweede gesprek was mij Heike Delfmann programmaleider brede welvaart), gehouden via Teams. Het doel van dit gesprek was om erachter te komen wat CMO Stamm doet met het onderwerp brede welvaart en hoe CMO Stamm de gemeente Westerkwartier kan ondersteunen in dit onderwerp.

Wat doet CMO Stamm met brede welvaart?

CMO Stamm heeft een provinciale opdracht. Ze zijn deels gesubsidieerd door de provincie en hebben een eigen monitorsopdracht die het in teken staat van brede welvaart. Zelf hebben ze de vrijheid hoe ze dit invullen. CMO Stamm brengt de Monitor Brede Welvaart uit voor de provincie Groningen. De monitor is minimaal op provincieniveau inzichtelijk zijn. De monitor brengen ze één keer in de twee jaar uit. Hierin wordt duiding gegeven over de uitkomsten van de Monitor Brede Welvaart voor de provincie Groningen. Verder bevat de monitor gegevens van opleiding, leeftijd en geslacht. De gemeenten nemen ze ook mee in het gedachtegoed van brede welvaart.

Voorheen bracht CMO Stamm de leefbaarheidsmonitor uit. Deze hebben ze ontwikkeld tot de brede welvaartsmonitor. Voor deze monitor gebruiken ze de regionale Monitor Brede Welvaart van het CBS. Deze data vullen ze aan met data uit het eigen burgerpanel. Naar dit burgerpanel sturen ze een uitgebreide vragenlijst over brede welvaart. Zo vult CMO Stamm objectieve data aan met subjectieve gegevens. Op deze manier wordt het inwonersperspectief meegenomen. Elke keer moet wel gekeken worden of de respons groot genoeg is. Begin 2023 brengt CMO Stamm de nieuwe Monitor Brede Welvaart uit voor Groningen. Of de respons vanuit het burgerpanel groot genoeg is voor deze monitor is nog niet bekend.

Hoe kunnen ze de gemeente Westerkwartier helpen met het onderwerp brede welvaart?

CMO Stamm heeft veel kennis op het gebied van brede welvaart, de gemeente weet wat er speelt in de gemeente, zowel bestuurlijk, politiek als maatschappelijk. Daarom is brede welvaart iets wat je samen oppakt. Vanuit hun provinciale opdracht kunnen ze een workshop geven over het startpunt van brede welvaart. Startpunt kunnen ze geven vanuit de provinciale opdracht. Deze workshops kunnen ze geven op meerdere niveaus in de gemeenten, maar geven ze meestal op ambtelijk niveau.

Vanuit een opdracht van de gemeente kunnen ze het volgende doen:

- Lokale monitor ontwikkelen. De provinciale monitor die CMO Stamm heeft kan worden vertaald naar de gemeente. Aan de resultaten van de monitor kunnen ze duiding geven. Dit kunnen ze plat doen: op de cijfers gericht maar ook uitgewerkt met volledige duiding: wat betekenen de cijfers in de context. De Monitor Brede Welvaart van 2021 van de provincie Drenthe is een heel uitgebreid voorbeeld. Bij het geven van duiding kunnen ze

ook kijken naar welke indicatoren in het groen en rood staan en hoe dat past bij de ambities van de gemeente.

- Helpen bij werksessies met interdisciplinaire teams om gezamenlijk met brede welvaart aan de slag te gaan.
- Externe effecten van een casus expliciet maken. Voorbeeld: stel de gemeente plaatst een vierbaans snelweg om de bereikbaarheid te vergroten, wat is de invloed daarvan op andere thema's uit de brede welvaart?
- Deskresearch.
- Helpen met procesbegeleiding.
- Helpen bij het vormgeven van de indicatorenset.
- Workshops geven. Dit kan op verschillende niveaus in de gemeente. Workshops over bijvoorbeeld basisinformatie over brede welvaart. Ook kunnen deze workshops gaan over specifiekere onderwerpen met betrekking tot brede welvaart. Dat hangt af van wat de vraag is vanuit de gemeente.

Aandachtspunten voor het onderzoek

Met de monitor kijk je terug. In het beginsel is de monitor beleidsarm. De functie van de monitor is meer het agenderen dan het sturen op beleid. De indicatoren die gericht zijn op de toekomst, zijn geen prognoses. Ze geven een inzicht van wat de invloed is van de brede welvaart nu op de toekomst.

CMO Stamm vertelde dat de indicatorenset een goede basis legt en een fantastisch startpunt is voor het meten van de brede welvaart. Toch vertelden ze ook dat er nog veel witte vlekken in de monitor zitten. De indicatoren zijn ontwikkeld voor alle gemeenten, waardoor indicatoren kunnen missen van een onderwerp dat op dat moment in een gemeente veel aandacht krijgt. Dus per gemeente verschilt het hoe compleet de monitor een beeld geeft van de brede welvaart. Ook vertelden ze dat er momenteel veel gediscussieerd wordt over het ontbreken van cultuur in de monitor. Dat is een voorbeeld van een witte vlek in de monitor. Toch vertelt ze wel dat de monitor absoluut een goed overzicht geeft.

Als gemeente moet je kijken naar wat je wel kunt met de monitor in plaats van wat eraan ontbreekt. Dat je als gemeente niet alle data beschikbaar hebt, moet je accepteren. Data die je niet hebt kun je mogelijk aanvullen met andere data. Daarnaast is het belangrijk dat de resultaten uit de monitor duiding krijgen. De eerste monitor kan een goed beginpunt zijn voor het in kaart brengen van de brede welvaart, ondanks dat niet alle data beschikbaar zijn.

16. Bijlage C: Interview Centraal Bureau voor de Statistiek

Om een antwoord en meer inzicht te krijgen op bepaalde vragen is een statistisch onderzoeker van het CBS geïnterviewd. De statisch onderzoeker ontwerpt de regionale Monitor Brede Welvaart en begeleidt aanvullende dienstverleningsverzoeken. Het interview was semigestructureerd. In het interview zijn vier vragen gesteld. In deze uitwerking wordt een samenvatting van het gesprek en de kernpunten van de antwoorden op de vragen beschreven.

In hoeverre geven de indicatoren van de rMWB een compleet beeld van de brede welvaart? Kun je zelf indicatoren toevoegen, zo ja hoe?

Je kunt brede welvaart niet 100% meten. Ook ontbreekt de dimensie 'elders' ontbreekt in de monitor. Deze dimensie is nog in ontwikkeling. Aan de monitor kun je indicatoren toevoegen. Hierbij is het belangrijk dat de toegevoegde indicator:

- iets zegt over het thema
- een directe relatie met het thema heeft
- een directe duiding krijgt
- jaar op jaar gemonitord kan worden
- vergelijkbaar is met andere regio's

Thema's moeten niet gewijzigd of toegevoegd worden. Als thema's toegevoegd, gewijzigd of weggehaald worden vervalt het concept van de rMBW. Bestuurlijk gezien kan dat wel worden gedaan.

Niet alle data zijn beschikbaar van de nieuwe gemeentelijke herindeling van de gemeente Westerkwartier. Kan data van de oude gemeente herindeling gebruikt worden?

Op regionaal niveau is een dataprobleem. Landelijk weten we meer dan op gemeenteniveau. Dat komt omdat het krijgen van data op gemeenteniveau veel geld, tijd en respondenten kost. Daarom zijn er minder data inzichtelijk voor gemeenten. Je kunt data van de oude gemeente herindeling gebruiken. Wel is er altijd een kleine afwijking in de betrouwbaarheidsmarge. Data van de oude gemeentelijke herindeling kunnen alleen gebruikt worden van objectieve indicatoren, niet van subjectieve indicatoren. Bij subjectieve indicatoren wordt de betrouwbaarheid van de data dan een stuk lager. Ook moet de populatie ongeveer gelijk zijn bij de oude gemeente herindeling. De data van objectieve indicatoren als 'natuur- en bosgebieden' en 'afstand tot ...' kunnen dus omgerekend worden. Het is belangrijk dat het aangegeven wordt als data van de oude gemeentelijke herindeling gebruikt worden.

Wanneer kun je de monitor inzetten? Dus is er een minimale hoeveelheid data nodig?

Voor het gebruik van de uitkomsten van de rMBW is van het CBS alleen de eis dat de thema's vast staan en dat al die thema's gebruikt worden. Verder stelt het CBS de monitor openbaar, dus wat gedaan wordt met die uitkomsten is aan de gebruiker.

Zijn data van het CBS altijd betrouwbaar?

De cijfers zijn betrouwbaar en worden alleen openbaar gesteld als er voldaan wordt aan de betrouwbaarheidsintervallen. De resultaten van de monitor worden als 'groen' of 'rood' aangegeven op basis van vergelijkbaarheid met andere regio's. Het CBS mag namelijk geen normen stellen. De gemeente mag dat echter wel. De gemeente kan er dus voor kiezen om te bepalen hoe het met de indicatoren gaat op basis van doelstellingen/gestelde normen.

17. Bijlage D: Interview strategisch adviseur duurzaamheid

Om inzicht krijgen over voor wie de uitkomsten van de rMBW relevant zijn is in gesprek gegaan met een strategisch adviseur duurzaamheid van de gemeente Westerkwartier. Het doel van dit gesprek was om informatie te verkrijgen over de relevantie van de uitkomsten van de rMBW voor strategisch adviseurs in de gemeente Westerkwartier.

Wat doen de strategisch adviseurs in de gemeente Westerkwartier?

In de gemeente Westerkwartier zijn er een aantal strategisch adviseurs, acht om precies te zijn. Elke adviseur is gepositioneerd in een domein en gekoppeld aan een aantal teams. De strategisch adviseurs kijken overkoepelend naar wat er in maar ook buiten de gemeente speelt. Ze weten op veel terreinen wat er speelt en wisselen hierover informatie met elkaar en de teams uit. Als binnen of buiten hun domein iets speelt zoals een bepaald project kijken ze of er mogelijke verbanden zijn met andere domeinen. Zo ja, worden deze verbanden verkend en vervolgens teruggekoppeld aan beleidsmedewerkers die met de inhoudelijke aspecten aan de slag gaan. Daarbij initiëren ze dus ook de onderlinge contacten tussen teams. Ook vanuit externe partijen ontvangen ze informatie waar de gemeente mogelijk integraal mee aan de slag kan. De strategisch adviseurs zijn dus geen inhoudelijke experts, maar kijken overstijgend naar wat in gemeente speelt en hoe ze verbanden kunnen leggen tussen domeinen.

Strategische positionering

Naast overstijgend kijken in de gemeente doen ze dat ook buiten de gemeente. Er wordt veel gelobbyd door bijvoorbeeld aan te schuiven bij overleggen. Ook kijken ze of bestuurders al met de juiste partijen in gesprek zijn. Ze geven hierover advies aan onder andere directie, college maar ook teamleiders. Door hierin advies te geven willen ze het meeste uit bijvoorbeeld bepaalde overleggen of projecten voor de gemeente halen. Ook zijn de strategisch adviseurs bezig met het aanjagen van samenwerkingen tussen de gemeente en regionale partners uit de overheid, onderwijs en ondernemers. Op deze manier versterken ze de strategische positionering van de gemeente.

Hoe kan de regionale Monitor Brede Welvaart gebruikt worden voor strategisch adviseurs?

De monitor geeft op gemeenteniveau een beeld waar het goed gaat met de brede welvaart en op welke thema's het achterblijft. Voor de strategisch adviseurs kan daaruit gekeken worden welke thema's aandacht vragen en of daar in de gemeente al iets gedaan wordt of dat het al op de agenda (bijvoorbeeld College-Uitvoeringsprogramma) staat. Zo niet, kunnen ze een bestuurder beter positioneren om dit probleem aan te kaarten. Dat kunnen ze doen door een bestuurder met de juiste personen of partijen in gesprek te laten gaan. Ook kunnen ze dat doen door zelf aan ambtelijke netwerken deel te nemen die kunnen bijdragen aan lokale ambities. Op de thema's waar het goed gaat kan juist gekeken worden of deze sterke punten bijvoorbeeld ingezet kunnen worden in andere projecten die een verband hebben met die thema's.

18. Bijlage E: Interview strategisch adviseur financiën

Om inzicht op te doen over of en waar de uitkomsten van de rMBW relevant zijn in de planning & control cyclus en beleidscyclus is in gesprek gegaan met een strategisch adviseur financiën van de gemeente Westerkwartier. Aan de hand van enkele onderwerpen/vragen heeft het gesprek vorm gekregen.

Kan de rMBW in de planning & control cyclus geïmplementeerd worden, zo ja hoe?

In de begroting staat nu een indicatorenset die de gemeente verplicht moet vermelden. Met deze indicatoren gebeurt nu niks. Er zijn geen gesprekken over deze indicatoren. Het gesprek gaat vaak over de euro's. Als het wel over de inhoud gaat, gaat het vaak alleen over activiteiten. Het gesprek over wat bereikt moet worden en waarom, hoe en of dat bereikt wordt ontbreekt vaak nog. De uitkomsten van de rMBW kunnen helpen om deze gesprekken beter te voeren. Ook bij het voeren van gesprekken over beleidsonderwerpen kunnen de uitkomsten van de rMBW helpen.

Er zijn twee geschikte momenten in de planning & control cyclus om de uitkomsten van de rMBW te implementeren: de perspectiefnota of de begroting. Hier laat de rMBW een tussenstand zien: waar staan we nu op het gebied van brede welvaart? Het is belangrijk dat de uitkomsten van de monitor niet te vaak worden getoond. Dus op het moment dat er geen nieuwe data zijn moet het niet worden vermeld. Anders leert men heel snel: er staat niks nieuws in de uitkomsten dus we kijken er niet naar. Data moet alleen worden laten zien op het moment dat de data wat zeggen en er wat mee gedaan kan worden. De uitkomsten van de rMBW worden één keer per jaar uitgebracht. Eén keer per jaar is dus een goede frequentie om de uitkomsten te tonen in de planning & control cyclus. De perspectiefnota en de begroting zijn allebei geschikte momenten, maar het debat krijgt bij de begroting meer aandacht. Het College-Uitvoeringsprogramma is recent uitgekomen waarin de ambities en doelstellingen staan voor de komende jaren van de gemeente. Daarom verwacht de strategisch adviseur financiën dat de uitkomsten van de rMBW voor het voeren van debatten een grotere rol zal hebben in de begroting.

In de begroting is het moment wanneer je iets met de uitkomsten kunt. De rMBW geeft meer verdieping op een debat waar de raad bij betrokken is en helpt bij het gesprek over waar we meer op willen inzetten. Dat kan bijvoorbeeld gaan over wat de raad wil op het gebied van gezondheid en wat daarin belangrijk gevonden wordt. Op deze manier kan de monitor de raad ondersteunen voor het stellen van kaders.

Kan de rMBW in de beleidscyclus geïmplementeerd worden, zo ja hoe?

Bij de agendavorming kan de rMBW een rol spelen. Door de signalerende functie kan de monitor helpen om agendapunten extra te onderbouwen. De strategisch adviseur financiën ziet het nut er niet van in dat de uitkomsten van de rMBW als agendapunt worden opgesteld omdat de uitkomsten geen normatieve functie hebben. De strategisch adviseur vertelde dat ze het belangrijk vindt dat er geen losse discussies ontstaan over één indicator uit de monitor. Het moet bijvoorbeeld niet gaan over het verbeteren van één specifieke indicator. De raad moet de monitor zien als iets dat signalen geeft over het totale beeld van brede welvaart. Het is daarom belangrijk dat de raad wordt duidelijk gemaakt wat de functie van de monitor is, dus wat je er wel en niet mee kan. Dat kan duidelijk gemaakt worden door middel van bijvoorbeeld een raadsinformatieavond.

19. Bijlage F: Interview projectleider gemeente De Fryske Marren

Om meer inzicht te krijgen over het implementeren van de uitkomsten van de rMBW en brede welvaart in de gemeente is in gesprek gegaan met een projectleider/directieadviseur van gemeente De Fryske Marren. Het gesprek heeft vorm gekregen aan de hand van een aantal onderwerpen en vragen. Dit interviewverslag is in drie hoofddelen opgesplitst. Ten eerste wordt achtergrondinformatie benoemd van de directieadviseur/projectleider. Ten tweede wordt het implementeren van de rMBW beschreven en ten derde het implementeren van werken met brede welvaart als geheel in de organisatie.

Achtergrondinformatie

De directieadviseur/projectleider is sinds 18 juli 2022 werkzaam bij gemeente De Fryske Marren. Zijn rol is om organisatorisch zaken aan te pakken en hij is het snijvlak tussen organisatie en directie. Hij brengt de organisatie verder op het gebied van professionalisering en interne ontwikkeling. Zijn opdracht met betrekking tot brede welvaart is om brede welvaart en de SDG's te implementeren in de organisatie. Zijn eerste resultaat van het plan hiervan komt in 2023. De projectleider is bezig met hoe je brede welvaart geborgd krijgt in de organisatie. Zo stelt hij een werkgroep samen met een stuurgroep die aan de slag gaan met brede welvaart, de SDG's en de monitoring daarvan. De brede welvaart is opgenomen in de toekomstvisie van gemeente De Fryske Marren. Zijn taak is ook om abstractie van de toekomstvisie concreet te maken.

Implementeren van de rMBW

Aan de raad kan de rMBW worden laten zien. Daarbij wordt ingegaan op: wat zien wie in de monitor, hoe doen we het als gemeente en wat vindt de raad daarvan? Op deze manier kan de monitor helpen bij het stellen van kaders. De raad kan vervolgens stellen hoe zij vinden dat de gemeente zich moeten ontwikkelen langs de ladder van brede welvaart. Het college gaat ermee aan de slag en vanuit het college vloeit dat terug in de ambtelijke organisatie. Je moet vervolgens niet hebben dat mensen in de ambtelijke organisatie niet weten wat brede welvaart is en wat ze daarmee moeten doen. Daarom is het dus belangrijk dat brede welvaart al in de organisatie geland is.

De rMBW is een nulmeting en een analyse. Het middel zelf is beleidsstukken schrijven die op een bepaalde manier geschreven moeten worden. De eerste vraag die gesteld moet worden in de gemeente is: Wat wil je meten? Waar daarbij rekening mee gehouden moet worden is: hoe meer je meet, hoe complexer het wordt. Specifiek gemeentelijke wensen moeten gekaderd worden in de rMBW: Welke vraagstukken zijn er -> die specifiek maken -> zijn daar data van beschikbaar -> zo nee hoe gaan we die data verkrijgen, wie gaat dat doen en wat is het resultaat dat behaalt moet worden. De resultaten van de monitor zijn altijd onderhevig aan nuances.

De Monitor Brede Welvaart laat zien hoe de gemeente er met de brede welvaart voor staat. Als je uitkomsten van de rMBW wil implementeren in de organisatie heb je mensen nodig die dat echt goed kunnen. Dus mensen die sociaalgeograaf zijn, academisch geschoold zijn, het statistisch goed kunnen onderleggen en de rapportages van het CBS goed kunnen ontleden. Deze kennis is er alleen niet binnen gemeenten. Een enkeling heeft misschien deze kennis nog als achtergrond van bijvoorbeeld een opleiding. Deze persoon kan hierbij mogelijk betrokken worden. Deze kennis is

vaak extern nodig. Daarom is het belangrijk om hiervoor een planbureau te koppelen aan de organisatie. Deze planbureaus bestaan vaak uit jonge, hoogopgeleide mensen die goed in de materie zitten. Zij kunnen helpen om brede welvaart goed te laten landen in de organisatie. Bij deze samenwerking moet iemand gekoppeld worden die ambtelijke ervaring heeft.

Hoe implementeer je brede welvaart?

Medewerkers moeten getraind worden in nadenken over wat de gevolgen zijn voor hun keuzes. Veel medewerkers zitten in hun eigen beleidskoker/opgaven. Een oplossing is vaak een breed perspectief waarbij eerst afgewogen moet worden wat je wel en niet doet. Dat duurt wel wat langer voor het schrijven van stukken. Op een gegeven moment maak je wel meer concreet: waarom doe je wat wel of niet.

Elk college- of directieadvies gaat langs de ladder van de brede welvaart en sdg's. Bij het schrijven van een stuk wordt dan gekeken hoe deze beleidsmatige keuze zich verhoudt tot brede welvaart, de sdg's en andere teams. Welk aspect gaat bij een bepaalde keuze erop vooruit en wat achteruit? Een beleidsstuk toetsen aan brede welvaart kan in de praktijk door bijvoorbeeld een kopje brede welvaart met een brede welvaartsanalyse. Deze manier van werken vergt wel stevig nadenkwerk. Op een gegeven moment gaat het werken op deze wijze bijna automatisch. Bij deze manier van werken moeten beleidsmedewerkers bereidt zijn om meer tijd te steken in het schrijven van een goed stuk, in plaats van iets zo snel mogelijk willen schrijven. Als de politiek deze manier van werken niet wil, is dat een politiek besluit en hebben beleidsmedewerkers daar niks meer over te zeggen.

Het implementeren van brede welvaart is een organisatie-/cultuurverandering: mensen moeten op een andere manier werken, het is een veranderopgave. Zijn advies is dat het niks uitmaakt wat het is dat je implementeert in de organisatie, maar hoe je dat borgt in de organisatie. De rMBW is een middel daarvoor. Het is belangrijk dat de implementatie van brede welvaart voor een nieuw college-/coalitieperiode in de organisatie geborgd, dus vaststaat als een manier van werken.

Wat is nodig voor implementeren van brede welvaart?

Eerst moeten alle kaders/randvoorwaarden goed zijn voordat een nulmeting als de rMBW in de praktijk wordt gebracht. De randvoorwaarden zijn cruciaal. De moeilijkste randvoorwaarde is de politiek: de bestuurders moeten erachter staan. Hierbij zijn er twee keuzes: Bestuurders hierin 'opvoeden', nadeel: over vier jaar zijn er weer nieuwe bestuurders. De tweede keuze is om brede welvaart in de organisatie stevig te borgen waardoor de organisatie de bestuurders (her)opvoeden. De randvoorwaarden moeten ook goed zijn om brede welvaart te laten landen in de organisatie en ruimte te geven om hiermee te experimenteren. Anders is het weer iets leuks dat bedacht is, wordt er een beetje mee gespeeld maar uiteindelijk komt er niks concreets uit.

Wat hij aan de gemeente Westerkwartier wil meegeven is dat ervoor gezorgd moet worden dat de kennis van brede welvaart geborgd wordt in de hele organisatie. Er moet voorkomen worden dat in eilandjes gewerkt wordt met brede welvaart. Wat is daarvoor nodig:

- Projectleider
- Projectteam
- Back-up van de directie/gemeentesecretarissen of bestuurders
- Ermee aan de slag gaan. Dat hoeft niet direct te leiden tot nieuw beleid. Creëer eerst een leerlab met bijvoorbeeld casussen. Voorbeeld: Gemeente De Fryske Marren heeft veel

agrariërs. Hoe zorgt gemeente De Fryske Marren ervoor dat de agrarische sector mee verandert in vraagstukken die de gemeente heeft? Boeren worden momenteel uitgekocht. Daar kunnen ze een tijdje van leven maar ze moeten ook re-integreren in de arbeidsmarkt. Hoe zorg je daarvoor als gemeente? En hoe zorgen we dat leefbaarheid in kleine dorpen goed blijft?

Er zijn bij het implementeren van brede welvaart dus meerdere sporen nodig die tegelijk geactiveerd moeten worden en een paar mensen nodig die het totaaloverzicht behouden.

Tijdsbesteding

Ook moet er nagedacht worden over de tijdsbesteding bij het implementeren van brede welvaart. Het begint bij een kleine stuurgroep die alle kennis heeft. Vervolgens gaat het naar beleidsmedewerkers/teams waar kennisoverdracht plaatsvindt d.m.v. bijvoorbeeld (online) seminars. Een seminar geven werkt makkelijker dan documenten sturen want dat gaat niemand lezen. Vervolgens is die kennis geland en moeten ze aan de slag met leerlabs. Deze resultaten moeten teruggekoppeld worden aan de stuurgroep. De stuurgroep moet op strategisch niveau de directie en de politiek voeden. Hierbij wordt benoemd wat de uitkomsten zijn van een aantal casussen. Uiteindelijk moet het resultaat zijn dat je op een bredere manier kijkt naar het oplossen van een maatschappelijk probleem.